

Therese Buch

Familieliv og ungdoms livstilfredshet

En kvantitativ studie av sammenhengen mellom familiestruktur, sosiale relasjoner og livstilfredshet blant videregåendeelever i Oslo kommune

**Masteroppgave i familiebehandling
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Abstract

For many years there has been an ongoing discussion in research and media regarding the possible consequences of shared residence for children and adolescents, and how growing up in two homes may affect young people's lives. The purpose of this thesis has been to investigate the relationship between family structure, psychosocial resources and adolescent life satisfaction. More specifically, the intention has been to investigate whether reported life satisfaction varies between adolescents who have shared residence and those living with both parents. Another objective was to examine how adolescent relationships with parents, friends, school and their self-image or self-worth impact their reported life satisfaction. By focusing on variations of family life and social resources, the thesis takes a positive perspective on shared living by looking at what contributes to a happy life for young people.

The study at hand is based on data obtained from the Ungdata survey Young in Oslo conducted in Oslo kommune in 2018. The survey was conducted by the Norwegian Institute for Research on Growth, Welfare and Aging (NOVA). The study has 7271 respondents from high school in Oslo kommune.

Results from the study show that adolescents with strong parental and peer relationships, well-being at school and a positive self-image report higher levels of life satisfaction, regardless of family structure. Furthermore, it cannot be concluded that there is a difference in reported life satisfaction between adolescents who have shared residence and youth living with both parents. Additionally, the results show that adolescents' reported life satisfaction varies with their relationships with parents, friends, school and self-image.

The results of the study contribute to increased knowledge about variations in family life and the factors that promote a good quality of life for adolescents, whether they have one or two homes.

Sammendrag

Det har i flere år vært en pågående diskusjon i forskning og media om konsekvenser av delt bosted for barn og ungdom, og hvordan det påvirker unges liv å vokse opp i to hjem. Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke sammenhengen mellom familiestruktur, psykososiale ressurser og ungdoms livstilfredshet. Mer spesifikt har hensikten vært å undersøke om rapportert livstilfredshet varierer mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene sine. Videre var et mål å undersøke hvordan ungdoms relasjoner til foreldre, venner, skolen og deres selvbilde har betydning for deres rapporterte livstilfredshet. Oppgaven inntar et positivt perspektiv på delt bosted og familieliv ved å se på hva som bidrar til at ungdom er tilfredse med livet.

Oppgaven baserer seg på data hentet fra Ungdata-undersøkelsen Ung i Oslo gjennomført i Oslo kommune i 2018. Undersøkelsen er utført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Studien har 7271 respondenter fra videregående skole i Oslo kommune.

Resultater fra studien viser at ungdom med gode foreldre- og vennsrelasjoner, høy skoletrivsel og et positivt selvbilde rapporterer om høy livstilfredshet uavhengig av familiestruktur. Studien kan ikke konkludere med at det er forskjell i rapportert livstilfredshet mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene. Resultatene viser at ungdoms rapporterte livstilfredshet varierer med deres relasjoner til foreldre, venner, skolen og selvbilde.

Oppgavens resultater bidrar med økt kunnskap om variasjoner i familieliv og hvilke faktorer som fremmer god livskvalitet for ungdom, om de har ett eller to hjem.

Forord

Veien har blitt til underveis, og ikke uten hjelp og støtte fra andre.

For det første trenger jeg å si noen ord om min ustanselige engasjerte veileder Åsmund Hermansen, som sparket i gang min interesse for kvantitativ forskning gjennom sin metodeundervisning på OsloMet. Din begeistring for feltet er smittende, og gjorde at jeg turte og begi meg ut på denne oppgaven. Tusen takk for enestående veiledning og for at du har stilt opp med faglig ekspertise, tid og hjelp i stunder hvor jeg har stått fast. Og takk for din støtte, oppmuntring og tålmodighet gjennom denne prosessen – jeg har lært utrolig mye av deg.

Jeg vil også gi en stor takk til min biveileder May-Britt Solem, professor og underviser ved fakultetet for samfunnsvitenskap på OsloMet. Som familieterapeut har du utfordret meg til å utforske familieliv fra ulike perspektiver, og du har inspirert meg til å se bredere og mer helhetlig på sosiale fenomener. Tusen takk for din faglige innsikt, engasjement og konstruktive innspill - det har bidratt til å løfte frem budskapet i oppgaven.

En stor takk til Ungdata ved NOVA som gav meg mulighet til å bruke datamaterialet om ungdom i Oslo kommune, og for utarbeiding av samlefilen slik at jeg fikk tilgang til resultater fra Ung i Oslo 2018.

Til slutt vil jeg takke mine kjære venner og familie for all støtte, oppmuntring og heiarop hele veien. En spesielt stor takk til min medstudent Trine Holten som har vært en uvurderlig ressurs, støttespiller og venninne i denne perioden. Jeg er enormt takknemlig for å ha delt denne berg-og-dalbane-reisen med deg. En siste oppmerksomhet rettes til verdens fineste mann; min kjæreste og tidvis personlige kokk. To måneder hjemmekontor i åpent landskap i stua i vår 44kvm leilighet har vært en opplevelse. Måten du har stilt opp for meg på i denne perioden kommer jeg aldri til å glemme.

Oslo, 15.mai 2020

Therese Buch

Figuroversikt

Figur 1: Analysemodell om sammenhenger

Figur 2: Spredningsdiagram om linearitet

Figur 3: Histogram av residualene for de uavhengige variablene

Figur 4: Residualfordelingen sammenlignet med normalfordelingen

Figur 5: Residualdiagram for homoskedastisitet

Tabelloversikt

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for avhengig variabel - *livstilfredshet*

Tabell 2: Deskriptiv statistikk av fordelingen av de uavhengige variabler på avhengig variabel *livstilfredshet* (krysstabell)

Tabell 3: Korrelasjonsmatrise med alle variabler (Pearsons r)

Tabell 4: Hierarkisk multipl regressjonsanalyse (begge grupper av ungdom)

Tabell 5: Hierarkisk multipl regressjonsanalyse for ungdom som har *delt bosted*

Tabell 6: Hierarkisk multipl regressjonsanalyse for ungdom som *bor med begge foreldrene*

Innholdsfortegnelse

Abstract

Sammendrag

Forord

Figuroversikt

Tabelloversikt

1. Innledning	1
2. Sentrale begreper	3
2.1. Livstilfredshet.....	3
2.2. Delt bosted.....	3
3. Teoretisk grunnlag	4
3.1. Teoretiske perspektiver.....	4
3.1.1. Et systemisk helhetssyn	4
3.1.3. Salutogenese og styrkeperspektiver	6
3.2. Et utvidet blikk på delt bosted	7
3.3. Psykososiale faktorer for gode ungdomsliv.....	9
3.3.1. Betydningen av foreldre og venner.....	9
3.3.2. Skoletrivsel	11
3.3.3. Selvbildets rolle og betydning	12
3.3.4. Sosioøkonomiske forhold	13
3.3.5. Kjønnforskjeller.....	14
4. Problemstilling og hypoteser	14
4.1. Hypoteser.....	15
4.2. Analysemodell om sammenhenger.....	15
5. Data og metode	16
5.1. Ungdata.....	17
5.2. Avgrensning av studien	18
5.3. Operasjonalisering av variabler	18
5.3.1. Avhengig variabel, <i>livstilfredshet</i>	18
5.3.2. Uavhengig variabel, <i>familiestruktur</i>	19
5.3.3. Uavhengige variabler: Relasjoner til foreldre, venner og skolen.....	19
5.3.4. Uavhengig variabel, <i>foreldrerelasjon</i>	20
5.3.5. Uavhengig variabel, <i>relasjoner til venner</i>	21
5.3.6. Uavhengig variabel, <i>skoletrivsel</i>	21
5.3.7. Uavhengig variabel, <i>selvbilde</i>	22

5.3.8. Kontrollvariabler: Kjønn, alder og familiens sosioøkonomiske status.....	23
5.4. Dataanalyse.....	24
5.5. Vurdering av oppgavens kvalitet.....	29
5.5.1. Reliabilitet.....	30
5.5.2. Begrepsvaliditet.....	31
5.5.3. Ytre validitet.....	32
5.6. Forskningsetiske hensyn.....	33
6. Resultater	34
6.1. Univariat analyse.....	34
6.2. Bivariate analyser.....	34
6.3. Lineær multippel regresjonsanalyse.....	39
6.3.1. Livstilfredshet for ungdom med ulik familiestruktur.....	40
6.4. Sammenligning av ungdom som har delt bosted og som bor med begge foreldrene....	41
6.4.1. Delt bosted.....	41
6.4.2. Bor med begge foreldrene.....	43
6.4.3. Sammenligning av regresjonene.....	45
7. Diskusjon	46
7.1. Funn og hypoteser.....	46
7.1.1. Variasjon i livstilfredshet blant ungdom med delt bosted.....	49
7.2. Et systemisk helhetsperspektiv på familieliv og ungdoms livstilfredshet.....	49
7.2. Ressursorientert og helsefremmende arbeid i en sosialfaglig kontekst.....	50
7.3. Oppgavens begrensninger.....	53
7.4. Forslag til videre forskning.....	54
8. Konklusjon	55
9. Referanseliste	57

Vedlegg 1: Tabell

Vedlegg 2-4: Faktoranalyse

Vedlegg 5: Konfidensintervaller

1. Innledning

Familien er på mange måter samfunnets grunnenhet ved hvordan den dekker vesentlige behov og er en vedvarende betydningsfull støtte gjennom hele livet (Daatland & Herlofson, 2004; Vedeler, 2011). Nye familieformer i Norge har kommet til med samboerskap, foreldreskap av samme kjønn, og relasjoner til dine, mine og våre barn. Ifølge Statistisk sentralbyrå opplevde omtrent 20 000 barn at foreldrene ble skilt eller separert i 2017¹. Endrede familieformer som følge av skilsmisse og samlivsbrudd er kanskje blant de viktigste familieendringene i dagens samfunn, som også vil gi endrede familieliv og -praksiser gjennom blant annet flere hjem da det ikke lenger er normen at barn og ungdom tilbringer oppveksten under ett og samme tak, eller med sine biologiske foreldre (Ellingsæter & Winderberg, 2012; Haaland, 2002; Pryor & Trinder, 2014; Zahl-Ohlsen, 2013).

Delt bosted er den bostedsordningen med størst økning i Norge, som representerer nye måter å organisere familielivet på etter samlivsbrudd (Haugen, 2010). Ifølge Folkehelseinstituttet hadde 26% av barna som opplevde at foreldrene skiltes eller separerte seg i 2012 delt bosted (Blaasvær, Nøkleby & Berg, 2017). I faglitteratur, forskning og media har det vært en pågående diskusjon om konsekvensene av delt bosted for barn, om det er en god løsning og hvordan det påvirker barn å vokse opp i to hjem sammenlignet med å vokse opp i ett. På den ene siden av debatten trekkes det frem hvordan ordningen gir mulighet til å opprettholde relasjonen til begge foreldrene, og på den andre siden stilles det spørsmål ved hvorvidt ordningen er til barnets beste eller med hensyn av rettferdighet til foreldrene (Ottosen & Schwartz, 2013; Skjørten, Barlindhaug & Lidén, 2007). Samtidig er delt bosted et offentlig anliggende, ved endringer i barneloven fra og med 2018 som fremhever delt bosted som første alternativ av bostedsløsninger foreldre kan velge² (Barnelova, 1981), med begrunnelse om å likestille foreldrene og med mål om å styrke barns samvær med begge foreldrene³.

Det å undersøke livskvalitet og velferd hos barn og unge som har opplevd samlivsbrudd har vokst seg frem som et stort forskningsfelt, i lys av økningen i samlivsbrudd, skilsmisser og bostedsordningen delt bosted de siste tiårene (Ben-Arieh, Casas, Frøtes & Korbin, 2014,

¹ Statistikkbanken, Statistisk sentralbyrå. Ekteskap og skilsmisser. Barn under 18 år som har opplevd skilsmisse. <https://www.ssb.no/statbank/table/05694/>

² Lov om barn og foreldre (barnelova), § 36 Kvar barnet skal bu fast <https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7/§36>

³ Prop. 161 L (2015-2016). Endringer i barnelova <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-161-l-20152016/id2512104/>

Ottoesen & Schwartz, 2013). Når det gjelder konsekvensene av delt bosted for barn trekker Blaasvær mfl. (2017) fram at hvordan det går med barna som veksler mellom to hjem ikke nødvendigvis handler om familiestrukturen. Det ser ut til at en rekke andre faktorer spiller inn, som sosiale, psykologiske og sosioøkonomiske forhold, og hvordan kvaliteten på forholdet er mellom foreldre og barna (Blaasvær mfl., 2017).

Det er dermed rimelig å anta at den enkeltes livskvalitet handler om hvordan man har det på flere forskjellige områder i livet, og at det kan være en gjensidig påvirkning dem imellom. Flertallet av ungdom i Oslo rapporterer at de stort sett er fornøyde med livet sitt, at de har gode forhold til foreldrene sine, nære vennskap, trives på skolen og ser lyst på fremtiden - til tross for økt omfang av selvrapporterte psykiske og fysiske helseplager (Bakken, 2018). Det kan tyde på at det er flere faktorer med i spill når ungdom vurderer livet sitt som helhet. Dette gjorde meg nysgjerrig på hvilke faktorer som bidrar til at ungdom med delt bosted har det bra, og om tilfredshet med livet varierer på tvers av familiestruktur. *Hensikten med denne oppgaven er dermed å undersøke om det er forskjeller i rapportert livstilfredshet mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor sammen med begge foreldrene sine.* Mer spesifikt er målet å sammenligne gruppene, ved å se på sammenhengen mellom psykososiale forhold og rapportert livstilfredshet for ungdom i de to ulike familiestrukturene. Jeg vil undersøke hvordan ungdoms relasjonelle ressurser i og utenfor hjemmet, henholdsvis deres relasjoner til foreldre, venner og skolen, og deres selvbilde henger sammen med rapportert livstilfredshet, og om det er noen faktorer som peker seg ut som viktigere for den ene eller andre gruppen. Utover dette vil jeg også undersøke om kjønn, alder og familiens sosioøkonomiske status spiller inn i denne sammenhengen.

Det ovenstående vil undersøkes ved å benytte kvantitative data fra ungdomsundersøkelsen Ung i Oslo fra 2018. Antall respondenter utgjør 7271 elever fra videregående skole i Oslo kommune. Oppsummeringsvis er oppgavens hovedmål å bidra med økt kunnskap om hva som fremmer livskvalitet for ungdom som har delt bosted, og hvilke faktorer som kan fremme gode familie- og ungdomsliv generelt. Kunnskap om hva som gjør at ungdom har det bra i livet og hvordan det henger sammen med familieliv og -praksiser har stor nytteverdi for arbeid med familier og ungdom, om det er innenfor familiebehandling, familievernet, barne- og ungdomspsykiatrien, skolen eller barneverntjenesten.

I neste kapittel defineres sentrale begreper for oppgaven. I kapittel 3 presenteres først teoretiske perspektiver på familieliv og delt bosted, før jeg gjennomgår tidligere forskning på sammenhengen mellom livstilfredshet og ulike psykososiale faktorer. Det vektlegges i størst

grad studier fra Norge og nordiske land når det gjelder tidligere forskning på delt bosted, da jeg anser det som mest relevant for ungdomspopulasjonen i Oslo. I kapittel 4 presenteres oppgavens problemstillinger og hypoteser, samt analysemodell om sammenhenger. I kapittel 5 redegjør jeg for data og metode for oppgaven og avgrensning av studien, før operasjonalisering av de teoretiske begrepene drøftes og konstruksjonen av oppgavens variabler utdypes. Deretter presenteres analysemetodene som er utført før jeg til slutt drøfter studiens kvalitet og forskningsetiske hensyn. I kapittel 6 redegjør jeg for analysenes resultater, før disse diskuteres i kapittel 7. Avslutningsvis diskuteres oppgavens begrensinger og konklusjoner.

2. Sentrale begreper

2.1. Livstilfredshet. Livskvalitet er et bredt og sammensatt fenomen, og dermed også utfordrende å måle (Nes, Hansen & Barstad, 2018). Hvor tilfredse vi er med livet vårt handler om subjektive og objektive komponenter, som hvordan vi opplever livet, opplevelse av mening, mestringsfølelse, sosialt fellesskap, positive og negative følelser, levekår og andre livsbetingelser (Nes et al., 2018). Dermed overlapper livskvalitet på mange måter med psykisk helse - særlig den *subjektive livskvaliteten* (ibid.). I tillegg eksisterer det kunnskap om objektive mål på livskvalitet som sosial støtte, fysisk og psykisk helse, økonomi og mestringskapasiteter, som i større eller mindre grad kan påvirke vår generelle vurdering av livet (Nes et al., 2018; Røysamb, 2013; Solem, 2017, kap. 5). I denne oppgaven bruker jeg begrepene *livskvalitet* og *livstilfredshet* i betydningen av et godt liv og å være generelt fornøyd med livet. Begrepene vil brukes synonymt.

I denne oppgaven er *livstilfredshet* valgt som et mål på ungdoms generelle vurdering av hvor tilfredse de er med livet sitt. Ved en slik selvrappoterer av kvaliteten på sitt eget liv står ungdom fritt til å svare etter egne kriterier (Pavot & Diener, 1993). Derfor vil jeg kontrollere for faktorer som kan påvirke rapportert livstilfredshet: relasjoner til foreldre og venner, forhold til skolen, deres selvbilde og levekår. Livskvalitet er som nevnt et sammensatt fenomen og under punkt 5.3.1 drøfter jeg nærmere begrepsvaliditeten for mitt *livstilfredshetsmål*.

2.2. Delt bosted. Delt bosted er en samværsform barn kan ha med sine foreldre, når foreldrene ikke lenger bor sammen. Begrepet innebærer juridiske og praktiske aspekt. Delt bosted er noe annet enn delt foreldreskap ettersom begrepet innebærer felles foreldreansvar med felles avgjørelsesmyndighet. I barneloven paragraf 36⁴ står det at barnet kan bo fast hos begge

⁴ Lov om barn og foreldre (barnelova), § 36 Kvar barnet skal bu fast <https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7/§36>

foreldrene, som betyr at barnet har fast bosted to steder (Barnelova, 1981). Barnet bor omtrent like mye hos hver av foreldrene, men det er opp til foreldrene å avgjøre den praktiske delingen⁵.

I denne oppgaven bruker jeg begrepet *delt bosted*, som referer til en type familiestruktur og som innebærer å ha to hjem.

3. Teoretisk grunnlag

3.1. Teoretiske perspektiver

Vår sosiale verden er preget av et samspill mellom individ, familie og samfunn. I dette kapittelet presenteres ulike teoretiske perspektiver som på hver sin måte kan brukes til å belyse dette samspillet. *Familieperspektiver, systemteori, salutogenese* og «*sense of coherence*» er perspektiver som gjøres særlig relevante her. Perspektivene er relevante i henhold til oppgavens hovedformål som handler om å undersøke sammenhengen mellom familiestruktur, ungdoms relasjonelle ressurser og deres livstilfredshet. Samlet sett kan de bidra med økt kunnskap om familieliv og hva som fremmer god livskvalitet for ungdom, som vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for behandlingsarbeid i møte med ungdom og familier.

3.1.1. Et systemisk helhetssyn

Familien kan beskrives ut fra mange perspektiver og forstås som en *praksis* og en *ressurs*. I *praksisperspektiver* om familien er familie noe man *aktivt gjør* og er *handlende aktører i*, gjennom hverdagslige praksiser som omsorg, foreldreskap, samliv, kjærlighet og forsørgelse. Dermed vil hvordan man *gjør, viser og forteller familie* først og fremst være det som konstituerer familien (Morgan, 1996 referert i Gabb, 2008, kap. 2, s 40; Finch, 2007). I tillegg handler det om ulike måter man *fremviser* familie og samliv på, gjennom for eksempel fortellinger om familien (Finch, 2007, s 77). Samtidig kan ikke hvordan man *gjør familie* skilles fra de samfunnsmessige og institusjonelle rammene familieliv inngår i. Et *ressursperspektiv* på familien handler på sin side om *familiær sosial kapital* («*family based social capital*»), som referer til å ha sosiale ressurser å spille på i familien, eller *familiesolidaritet* (Furstenberg, 2007, s 227, kap. 13). Daatland & Herlofson (2004) definerer *familiesolidaritet* eller samhold som hvordan familiemedlemmene kan regne med at man stiller opp for hverandre når det trengs, og kan anses som en egen ressurs i familien. Et eksempel på dette kan være hvordan foreldre samarbeider om barnet selv om de ikke lenger er sammen. *En ressursorientert tilnærming* går

⁵ Avtaler om fast bosted og samvær, Barne- og familiedepartementet
<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/bosted-og-samvar/samvar/id749587/>

ut ifra at det ligger en solidaritet i bunn, selv om den kan komme i skyggen av konflikt og krise (Vedeler, 2012).

Et systemisk helhetssyn innebærer at familien og -medlemmene forstås som del av en større helhet (Vedeler, 2012). *Generell systemteori* som utviklet av Ludwig von Bertalanffy omhandler ideen om hvordan alle levende organismer er systemer i gjensidig interaksjon med sine omgivelser (Johnsen & Torsteinsson, 2012 s 28). Systemer kan forstås som «*semi-åpne*», i den forstand at de vil ha egne premisser samtidig som de er åpne for verden rundt (M.-B. Solem, personlig kommunikasjon, 19. mars 2010). Teorien har vært til inspirasjon for mange felt, deriblant familierapi og systemisk praksis (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Anvender man systemteori på ungdom forstås de som medlemmer av ulike systemer, som familien, skolen, vennemiljøet og samfunnet i sin helhet (Frøyland, 2017). Med utgangspunkt i sirkulær tenkning og ideen om at alt som skjer, skjer i en kontekst, har *systemisk praksis* fokus på hvordan familiemønstre og -relasjoner er knyttet sammen i et gjensidig sirkulært samspill (Bateson, 1972 referert i Johnsen & Torsteinsson, 2012). Dette betyr at det for eksempel gir liten mening å forstå et barn eller ungdoms problem uten å se det i sammenheng med familien (Boscolo, Cecchin, Hoffman & Penn, 1987; Johnsen & Torsteinsson, 2012, s 28). *Sirkulær tenkning* handler om å se ungdom i et gjensidig samspill med sine omgivelser, og at hendelser i deres liv kan ses i sammenheng med andre hendelser som skjer samtidig (Frøyland, 2017). Dermed er tilnærmingen nært knyttet til *sosialkonstruksjonisme*; ideen om at vi skaper vår forståelse og virkelighetsbilde gjennom språk og samspill med andre (Berger og Luckman 1967 referert i Johnsen & Torsteinsson, 2012, s 33-34). I forlengelse vil systemisk forståelse av familien innebære at en måte å gjøre eller være familie på ikke nødvendigvis er noe mer sann eller riktig enn en annen. Dermed vil ungdom som har levd livet sitt i to hjem oppleve dette like naturlig som ungdom som har levd tiden sin i ett. Og samtidig kan familieomforming fra ett hjem til noe annet utfordre vår forståelse av familien, våre familieverdier og våre samspill med våre nærmeste (Haaland, 2002).

Systemisk tenkning gir mulighet til å forklare kompleksiteten i det som foregår mellom oss, i familien og utenfor, og fremmer et helhetlig perspektiv på ikke bare familielivet, men også ungdomslivet (Frøyland, 2017). Perspektivet kan bidra til utvidet forståelse av hva som er «*en vanlig familie*», da familien og -relasjoner kan fortsette selv om den endrer sted eller form. Ikke minst understrekes viktigheten av å møte ungdom og familier der de er, og forstå hvordan familiemedlemmene er *situert* (Hustad, 2005; Solem, 2013).

3.1.3. Salutogenese og styrkeperspektiver

Styrkebaserte perspektiver muliggjør et helhetsorientert bilde på livskvalitet gjennom å identifisere mestringsressurser og -kapasiteter i og rundt individet (Solem, 2017, kap. 5). Solem (2013) har understreket behovet for å se bredere og jobbe mer helhetlig for å hjelpe dagens familier i komplekse familiestrukturer og samfunnsliv, gjennom nettopp systemisk og biopsykososiale forståelser av *risiko- og beskyttelsesfaktorer* (som familieomforming), i tillegg til å fokusere på salutogene faktorer og utviklingsstøttende arbeid. Derfor anser jeg perspektivene som relevante for å belyse oppgavens formål. I tillegg til å ha kunnskap om systemer og forholdet dem imellom er det nødvendig å inkludere kunnskap om faktorer i og rundt individet. *Biopsykososiale forståelser* vektlegger betydningen av å inkludere både biologiske (som sårbarhet hos individet), psykologiske (som personlighetstrekk) og sosiale faktorer (som familiære forhold, kultur, levekår) for å forstå helse, sykdom og trivsel i sin helhet (Engel, 1977; Grøholt, Garløv, Weidle & Sommerschild, 2015). Dermed fremmes et bredt blikk på familie- og ungdomsliv da de ulike forholdene inkluderes som gjensidig viktige, og er samtidig forenelig med utviklingspsykologi (Hustad, 2005; Solem, 2017, s. 109). Tilnærmingene trekkes frem som nødvendige i systemisk praksis og i arbeid med familier da de inkluderer faktorer utover interaksjoner med våre nærmeste for å forstå hele bildet, og anvendes i dag innenfor psykisk helsearbeid og familierapi (Johnsen & Torsteinsson, 2012; Mæhle, 2000; Solem, 2017, kap. 5).

I *resiliens- og mestringsperspektiver* ser man på hvordan barn og ungdom kan vurdere livet som bra gjennom ressurser de har tilgang til - både sosiale og psykologiske (Nes et al., 2018, Solem, 2017, kap. 5). *Salutogenese* er et sentralt begrep i denne sammenhengen med fokus på hvilke faktorer som fremmer god helse og trivsel, og står som et komplementært perspektiv til patologien som fokuserer på årsaker til sykdom (Antonovsky, 1979, 1996; Solem, 2017, kap. 5). Salutogeneseperspektivet forstår helse og trivsel som kontinuerlige variabler, og hvor man er på skalaen kan variere avhengig av hvilke personlige og sosiale ressurser man har tilgjengelig (Antonovsky, 1996). Et kjernebegrep i salutogenese er *opplevelse av sammenheng i livet* eller «*sense of coherence*» (SOC) (Antonovsky, 1996; Mittelmark & Bauer, 2017 s 10). På den ene siden handler SOC om opplevelsen av mening og å ha en plass i verden, og i hvilken grad man opplever omgivelsene som begripelige (Antonovsky, 1996, s 15). På den andre siden handler det om man opplever å ha ressursene som trengs for å møte utfordringer. Dermed kan SOC anses som en *motstandskraft* ved hvordan man forstår og møter livshendelser (Antonovsky, 1996). En sterk SOC assosieres med god mental helse og livskvalitet (Eriksson & Lindström,

2006; Moksnes, Løhre & Espnes, 2013). Samtidig vil våre livsopplevelser virke inn på vår *opplevelse av sammenheng i livet* (Antonovsky, 1996, s 15-16).

Saulotogenese, mestring og resiliens er nært forbundet. *Resiliens* beskrives som en positiv kapasitet til å takle stress, motgang og psykososial risiko, og forutsetter dermed stress- og risikofaktorer (Rutter, 2012). I dag forstås resiliens som et resultat av et samspill mellom individet og dets omgivelser (Johnsen & Torsteinsson, 2012; Rutter, 1987). Tro på egen kapasitet til mestring og opplevelsen av kontroll over eget liv er viktig for hvordan vi forholder oss til utfordrende livssituasjoner (Solem, 2017, kap. 5). Det er bred enighet om at risikofaktorer i familien, som skilsmisser, familieomforming, foreldrekonflikt og levekår kan utgjøre risiko for psykososial tilpasning for barn og unge (Haaland, 2002; Moxnes, 2003; Rutter, 1999; Rød, Ekeland & Thuen, 2008; Skjørten & Lindén, 2007; Thuen, Breivik, Wold & Ulveseter, 2015). Resiliens og mestringskapasiteter er på sin side faktorer som beskytter mot belastninger slike livshendelser kan medføre, og inkluderer sosiale og psykologiske, sosial støtte og økonomi (Solem, 2017, kap. 5). Rutter (1999) understreker at det er kombinasjonen av faktorer som utgjør størst påvirkning, ikke én faktor alene. Resiliensfaktorer finnes i individet, i familien og i miljøet rundt (Johnsen og Torsteinsson, 2012; Rutter, 1999). Individuelle resiliensfaktorer kan være mestring, følelse av egenverd, opplevelse av mening og selvstendighet (Broberg, 2006). Resiliens- og beskyttelsesfaktorer i familien og miljøet er knyttet til relasjoner til foreldre og jevnaldrende, ved hvordan man kan motta og hente støtte og trygghet (T. Waaktaar, personlig kommunikasjon, 2012 RBUP). Gode og nære relasjoner til venner kan for eksempel virke beskyttende på utfordringer i familierelasjoner, og omvendt.

I et helsefremmende perspektiv bygges gode liv i hele hverdagslivet; i hjemmet, på skolen og i nærmiljøet (Helsedirektoratet, 2016; Nes et al, 2018,). Betydningen av å betrakte hele mennesket gjennom kunnskap om ressurser, resiliens og utviklingsstøttende arbeid fremheves i slike *styrkeperspektiver* (Solem, 2017, kap. 5).

3.2. Et utvidet blikk på delt bosted

Fra et institusjonelt perspektiv har økningen i skilsmisser og samlivsbrudd blitt sett på som en ustabilitet i samfunnet og som en bekymring for barn og unges oppvekst og utvikling (Ellingsæter & Winderberg, 2012; Haaland, 2002). Samtidig argumenterer noen for at en statlig politikk som likestiller mange former for familie kan virke stabiliserende på familier på lengre sikt (Smart, 1997 referert i Ellingsæter & Winderberg, 2012). Økningen i bruk av delt bosted blant foreldre som ikke bor sammen kan henge sammen med flere forhold og ses i sammenheng

med økt likestilling av foreldrene (Skjørten mfl., 2007), en mer involvert farskapspraksis (Haugli, 2007; Kitterød, Lidén, Lyngstad & Wiik, 2016), endringer i familie- og likestillingspolitikk (Kitterød & Halrynjo, 2019), økonomiske forhold, økt familiemangfold og aksept for variasjon av familieformer (Haaland, 2002; Kitterød et al., 2016; NOU 2019:20, s 37-54). Delt bosted er blitt vanligere blant de fleste grupper av foreldre i Norge, men fremdeles er det mest utbredt blant foreldre med høyere utdanning, høy inntekt og lavere konfliktnivå (Kitterød, Lyngstad, Lindén & Wiik, 2015). Det er bred enighet om at delt bosted ikke er optimalt for barn og unge i høy-konflikt familier, da store og vedvarende konflikter mellom foreldrene har uheldige konsekvenser for barn og unge (Andenæs, Kjøs & Tjersland, 2017; Haugen, 2010; Rød et al., 2008). Økt bruk av delt bosted blant alle foreldregrupper kan innebære at flere foreldre med høyt konfliktnivå enn før praktiserer ordningen. Samtidig kan delt bosted muliggjøre opprettholdelse av tette relasjoner til begge foreldre, og utvidelse av familien kan føre til økt *sosial kapital* eller sosiale ressurser å spille på, i form av nye familierelasjoner, vennskap eller betydningsfulle andre (Skjørten mfl., 2007; Winderberg og Kummen, 2011).

Den store norske delt bosted-undersøkelsen, av barn og foreldres erfaringer med delt bosted, viser at delt bosted kan fungere godt for barn og foreldre når forutsetninger ligger til rette (Skjørten mfl., 2007). Faktorer som ser ut til å fremme løsninger med delt bosted er nær avstand mellom foreldrenes hjem, som kan bidra til å opprettholde skole- og vennenettverk, godt samarbeid og tillit mellom foreldrene, lavt konfliktnivå, omsorgsdeling mellom foreldrene før samlivsbrudd, at foreldre er fleksible overfor barnas behov, og at foreldrene har råd til å skape to fullverdige hjem (Skjørten mfl., 2007; Andenæs et al, 2017; Ottoesen, Stage & Jensen, 2011; Ottoesen & Schwartz, 2013; Kitterød et al., 2016). Foreldrenes samarbeid kan bidra til å opprettholde en god og trygg relasjon til barna (Kitterød et al., 2015). Delt bosted ser ut til å fungere bra for mange barn, men det er ikke grunnlag for å si at det er den beste løsningen for alle barn og familier (Skjørten mfl., 2007). Skjørten (2007) trekker frem betydningen av foreldrerelasjonen som en viktig faktor i det å føle seg hjemme, i begge hjem. Fremdeles er det lite kunnskap og manglende forskning om barn og ungdommers opplevelse av delt bosted i Norge.

Færre eldre barn har delt bosted sammenlignet med yngre. En forklaring kan være at ungdoms behov endrer seg i løpet av ungdomstiden, som ved tid brukt på fritidsaktiviteter og venner, eller at de er misfornøyd med løsningen og velger å endre til å bo fast hos den ene av foreldrene

som følge av dette (Andenæs et al, 2017; Skjørten mfl., 2007). Det er en generell tendens til at ungdom bor mer hos den ene forelderen, men opprettholder nær relasjon til den andre, gjerne fordi de for eksempel har hatt delt bosted lenge (Lidén & Skjørten, 2007). Ungdomstiden representerer andre behov og økende selvstendigjøring, og ungdoms forhold til venner og fritid kan danne grunnlag for forhandlinger om endringer i bosituasjon, om det er fra eller mot delt bosted (Blaasvær mfl., 2017; Lidén & Skjørten, 2007,). Dermed kan man anta at de som velger å praktisere delt bosted i ungdomstiden gjør det fordi det fungerer bra.

3.3. Psykososiale faktorer for gode ungdomsliv

Ungdomstiden kan anses som en overgangsfase til voksenlivet og kjennetegnes av blant annet løsrivelse, økende selvstendighet, endringer mentalt og fysisk, i tillegg til sosiale og kontekstuelle endringer (Helseth & Misvær, 2010; Moen & Hall-Lord, 2018; Steinberg & Morris, 2001). Familien, jevnaldrende og skolen utgjør sentrale arenaer i ungdomslivet (Sletten & Bakken, 2016). I det følgende vil relevant forskningslitteratur på sammenhengen mellom relasjoner til foreldre, venner, skolen, selvbilde og ungdoms livstilfredshet presenteres - faktorer som i forskningslitteraturen trekkes frem å ha sammenheng med hvor tilfredse vi er med livet vårt (Danielsen, 2012; Nes et al., 2018; Proctor, Linley & Maltby, 2009).

3.3.1. Betydningen av foreldre og venner

Foreldre er i større eller mindre grad en hovedforsørger av sosial støtte og en viktig kilde til trygghet i møte med stress (Baumrind, 1978; Danielsen, 2012). Tilknytningsforskning og utviklingsteorier gir en viktig forståelsesramme rundt foreldre-barn-relasjonen og hvor fundamental relasjon mellom selvet og andre er for barn og unges utvikling (Bowlby, 1997 referert i Johnsen & Torsteinsson, 2012, s 91; Mæhle, 2000; Stern, 1985). Tilknytning handler blant annet om at foreldrene fungerer som en ressurs for trygghet og støtte, og forstås i et livsløpsperspektiv ettersom tilknytning referer til relasjonen mellom foreldre og barn - ikke en egenskap i seg selv (Johnsen og Torsteinsson, 2012; Lieberman, Doyle & Markiewicz, 1999).

Forskningslitteraturen viser til flere studier som har funnet sammenhenger mellom positive relasjoner til foreldre og ungdoms livstilfredshet (Diener & Diener, 2009; Gilman & Huebner, 2006; Proctor et al., 2009; Rubin, Dwyer, Booth-LaForce & Kim, 2004; Suldo & Huebner, 2004). Det å ha foreldre å støtte seg på kan gi sentral trygghet for barn og unge (Haaland, 2002). Når barn og ungdom blir utsatt for stressende livshendelser som skilsmisse, kan det utgjøre en risiko i utvikling av fysiske eller psykiske helseplager, som igjen kan påvirke opplevd livskvalitet (Nilsen, Hysing, Breivik, Heradstveit, Sunde, Stormark & Bøe, 2019; Størksen,

Røysamb, Holmen & Tambs, 2006; Thuen, 2002). Når det gjelder negative konsekvenser for barn og unge etter skilsmisse handler det om hvordan foreldre-barn-relasjonen svekkes, samt tap av økonomisk og sosial kapital for barn og foreldre (Moxnes, 2003). Delt bosted kan oppfattes som den løsningen som best ivaretar hensynet om at barn og unge kan opprettholde tette relasjoner til begge foreldrene (Lidén & Skjørten, 2007). Nilsen et al. (2019) undersøkte sammenhengen mellom familiestruktur og helseplager blant norsk ungdom, og fant at ungdom i kjerne- og delt bosted-familier rapporterte om lavere nivåer av helseplager enn jevnaldrende i eneforelder-familier eller steforeldrefamilier. De fant videre at gode foreldrerelasjoner og biologiske søsken var assosiert med mindre helseplager (Nilsen et al, 2019). Samtidig kan det å måtte flytte mellom to hjem være en belastning, eller ved utvidelse av familien med nye familierelasjoner og ste-relasjoner (Nilsen et al., 2019; Thuen et al, 2015). Nilsen et al. (2019) foreslår at en trygg og positiv relasjon til foreldrene kan virke beskyttende på den potensielle belastningen det å ha to hjem kan medføre.

Trygge og positive foreldre-barn-relasjoner er relatert til bedre tilpasning og færre psykososiale problemer, som igjen kan ha betydning for unges livstilfredshet (Hazel, Oppenheimer, Technow, Young & Hankin, 2014; Oppedal & Røysamb, 2004). Studier har funnet positive sammenhenger mellom opplevd foreldrestøtte, kvalitet på vennsforhold og selvbilde (Rubin et al., 2004). Helsen, Vollenberg & Meeus (2000) fant i sin studie at foreldrestøtte i ungdomstiden bidro til å dempe emosjonelle problemer. Høy grad av foreldrestøtte så også ut til å ha positiv sammenheng med positive relasjoner til venner (Helsen et al., 2000). Noen hevder opplevelsen av støtte fra foreldrene kan internaliseres som ressurser til *selvet* hos den unge, dermed kan støtte fra foreldrene ha en innvirkning på utvikling av vårt selvbilde (Harter, 1993).

Venner og jevnaldrende anses som en økende kilde til støtte og trygghet i ungdomsårene (Bakken, 2018; Steinberg & Morris, 2001). Dette kan henge sammen med ungdomstidens løsrivelse og økende grad av selvstendighet, hvor nærhet til venner og jevnaldrende får større betydning (Proctor et al., 2009). Som følge av dette kan stressfaktorer i ungdomstiden være mer knyttet til venner og jevnaldrende, hvor foreldrestøtte kan fungere som en buffer for belastninger slike relasjonelle utfordringer kan medføre (Hazel et al., 2014). Moen (et al, 2018) fant at ungdom vurderer nære venner som viktig for deres livskvalitet, i tillegg til å ha foreldre de kan snakke med. Ungdom som har sosiale nettverk og fortrolige venner kan ha flere ressurser å spille på enn de som står mer alene (Andersen & Dæhlen, 2017).

Noen har hevdet familiens betydning er overvurdert i forhold til sosialisering som foregår sammen med venner og jevnaldrende (se f.eks. Harris, 1995), samtidig viser studier at ungdom med gode relasjoner til foreldre og familie også har positive relasjoner til venner (Lieberman, Doyle & Markiewicz, 1999). Ungdataundersøkelser nasjonalt og lokalt rapporterer at ungdom i stor grad har nære relasjoner til sine foreldre (Bakken, 2018; Bakken mfl., 2016). Det ser ut til at relasjoner til foreldre kan være av større betydning enn relasjoner til venner og jevnaldrende, men dette kan variere over tid (Proctor et al., 2009). Undersøkelser av depressive plager hos ungdom har vist at ungdom med sterke relasjoner til foreldre og svake relasjoner til venner rapporterer om mindre depressive plager enn ungdom som har svak relasjon til foreldre og sterk relasjon til venner (Armsden & Greenberg, 1990; Helsen et al., 2000,). Helsen (2000) foreslår en forklaring som innebærer at foreldre og venner kan fungere som to ulike «støttesystem».

Ungdoms relasjoner til foreldre og venner har betydning for deres livskvalitet, og de relasjonelle båndene kan fungere som buffer mot ulike livsutfordringer (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016). Lykke og tilfredshet kan på den måten være bivirkninger av sosiale relasjoner. På den ene siden er relasjoner kilde til sosial støtte, kjærlighet og trygghet, på den andre siden kan de medføre smerte, sorg og bekymring⁶ (Røysamb, 2013).

3.3.2 Skoletrivsel

Skolen kan betraktes som den viktigste utviklingsarenaen etter hjemmet og har en stor innvirkning på barn og unges utvikling og psykiske helse (Broberg, 2006; Nordahl & Skilbrei, 2014). Studier som har undersøkt barn og unges skoletrivsel fremhever en positiv sammenheng mellom hvordan de trives på skolen og deres livstilfredshet (Danielsen, Samdal, Hetland & Wold, 2009; Danielsen, 2012; Piko & Hamvai, 2010). Tilhørighet til skolen trekkes frem som en stabiliserende faktor for barn og unge med delt bosted, da skolen er en viktig sosial arena der barn og ungdom tilbringer en stor del av sitt liv (Skjørten mfl., 2007). Skolen er i tillegg en plass for utvikling av sosiale bånd til venner og jevnaldrende, lærere og andre voksne (Morrow, 1999). Forhold til skolen kan påvirke livskvalitet gjennom dette, og omvendt (Danielsen et al., 2009; Samdal, 2009). Skolen kan også være en ressurs eller risikofaktor etter hvordan samspillet mellom den og ulike deler fungerer (Nordahl & Skilbrei, 2014). I den sammenheng trekkes lærer-elev-relasjonen frem som en beskyttende faktor, i tillegg til opplevelse av

⁶ Hva kjennetegner lykkelige mennesker? <https://psykologisk.no/2015/04/bli-lykkeligere/>

mestring, trivsel og opplevelsen av å passe inn med jevnaldrende (ibid.). Norske studier viser hvordan relasjon til læreren eller lærerstøtte og opplevelsen av å høre til blant jevnaldrende ser ut til å være betydningsfulle faktorer for ungdoms tilfredshet med skolen (Danielsen, 2012; Nordahl & Skilbrei, 2014). Dette rapporteres også av ungdataundersøkelsene (Bakken mfl., 2016).

Det eksisterer dermed studier og funn som gjør det rimelig å anta at skolehverdagen og ungdommers skoletrivsel kan utgjøre sentrale komponenter av deres opplevde *livskvalitet* (Huebner & Gilman, 2006; Nordahl & Skilbrei, 2014).

3.3.3. Selvbildets rolle og betydning

En annen faktor som kan påvirke livstilfredshet er vårt *selvbilde* (Proctor et al., 2009). Ungdomstiden beskrives av mange som en tid preget av økende selvstendighet og utforsking av hvem man er og hvor man hører til (Steinberg & Morris, 2001). *Selvbilde* eller *selvfølelse* («*self-esteem*») referer til en generell opplevelse av ens egen verdi som person og ideer vi har om oss selv (Rosenberg, 1965 i Baumeister, 1997; Harter, 1988 i Harter, 2012). I tillegg til å ha et bilde av seg selv har barn og ungdom gjerne såkalte *domenespesifikke evalueringer* av sin kompetanse eller sitt selv, som for eksempel sosial kompetanse, fysisk utseende eller kroppsbilde, skoleprestasjoner og vennskap (Harter, 2012). Hvordan de ulike dimensjonene og selvbilde henger sammen varierer (Steinberg & Morris, 2001). Harter (2012) understreker at selvbilde ikke er summen av disse forskjellige *selvevalueringene*, men en egen vurdering. Da selvbilde handler om hvordan vi oppfatter oss selv kan et positivt selvbilde tenkes å ha positive implikasjoner for trivsel og psykisk helse (Diener & Diener, 1995). Et positivt selvbilde kan være en ressurs eller motstandskraft i møte med og håndtering av ulike livssituasjoner, og er dermed forenelig med «*sence of coherence*» (SOC) (Antonovsky, 1996; Birkeland, Melkevik, Holsen & Wold, 2012). En sterk SOC er assosiert med god mental helse og har vist seg å være relatert til opplevelse av god livskvalitet (se feks Moksnes et al., 2013; Eriksson & Lindström, 2006).

Selvbilde er et område av utviklingspsykologi der man har sett på hvordan utvikling av vårt *indre selv* er avhengig av ulike faktorer, blant annet samspill og feedback med foreldre og jevnaldrende (Baumeister, 1997; Harter, 1993; Stern, 1985). Forskning antyder at selvbilde er relativt stabilt, samtidig som det kan endres i møte med spesielle livshendelser (Harter, 1993). Birkeland (2012) fant i sin longitudinelle studie med ungdom mellom 13-30 år at rapportert selvbilde var stabilt i ungdomstiden, og varierte med kroppsbilde, relasjoner til foreldre og

fysisk aktivitet. Videre fant de en sammenheng mellom et positivt stabilt selvbilde i ungdomstiden og livstilfredshet i ung voksen alder (Birkeland et al., 2012). Selvbilde har videre vist seg å være en viktig faktor for psykisk helse og velvære i ungdomstiden (Boden, Fergusson & Horwood, 2008). Ungdom med et positivt selvbilde antas å ha bedre mestringsressurser som i seg selv kan promotere trivsel (Boden et al. 2008). Ungdom med et negativt selvbilde kan ha mindre tro på seg selv i møte med utfordringer, som kan føre til lavere *livstilfredshet* (Moksnes et al., 2012).

Dermed kan man argumentere for at vårt selvbilde har sammenheng med hvor tilfredse vi er med livet, samtidig som livsbetingelser og sosiale relasjoner vil kunne tenkes å påvirke vårt selvbilde og hvordan det utvikles (Baumeister, 1997; Diener & Diener, 2009; Proctor et al., 2009).

3.3.4. Sosioøkonomiske forhold

Store undersøkelser av barns oppvekstvilkår viser klare sammenhenger mellom familiens økonomi, barns kognitive utvikling og skoleprestasjoner (Dearing, Zachrisson & Mykletun, 2011; Zachrisson & Dearing, 2014). Dette er en viktig kunnskapskilde til hva som kan påvirke barn og ungdoms trivsel og helse. Ungdom med færre materielle ressurser hjemme rapporterer generelt om mer problematiske forhold til foreldre og venner, lavere skoletrivsel, psykiske helseplager og mindre deltagelse i fritidsaktiviteter enn ungdom fra familier med flere sosioøkonomiske ressurser (Bakken mfl., 2016). Det antydes at *familiens sosioøkonomiske status* på ulike måter fungerer som en ramme rundt ungdoms liv, som kan få konsekvenser for livskvalitet. Noen hevder at ulike måter å *gjøre familie* på kan samvariere med klasses tilhørighet (Hennum, 2010; Ellingsæter & Winderberg, 2012).

På hvilken måte sosioøkonomiske ressurser bidrar til forskjeller i de unges liv varierer. En forklaring er «*familiestressmodellen*» som handler om hvordan knapphet på ressurser kan være kilde til stress i hjemmet, som vil kunne påvirke konfliktnivået mellom foreldre og redusere foreldrenes evne til å fungere som ressurspersoner i de unges liv (Bøe, 2015; NOU 2019:20, s 37-54). Når det gjelder ungdom med delt bosted er det grunn til å anta at de generelt kommer fra familier med høyere sosioøkonomisk status, basert på tall fra norsk kontekst (Kitterød et al., 2015). Samtidig har delt bosted-foreldre tilgang på færre støtteordninger fra det offentlige enn enslige forsørger-familier, dermed kan *valget* om delt bosted være et sosioøkonomisk spørsmål i seg selv (Skjørten mfl., 2007). Likevel rapporteres det at delt bosted har blitt vanligere blant alle grupper foreldre og familier (Kitterød mfl., 2015).

3.3.5. Kjønnforskjeller

I forskning om barn og unges livstilfredshet viser studier som har funnet kjønnforskjeller i rapportert livstilfredshet at gutter generelt skårer høyere enn jenter (Moksnes & Espnes, 2013). I følge Ungdata rapporterer flere jenter enn gutter om psykiske plager, ensomhet og stress, samtidig rapporterer de fleste ungdom at de stort sett er fornøyd med livet sitt (Bakken, 2018; Sletten & Bakken, 2016).

Når det gjelder sosial støtte og hvor ungdom henter sosial støtte fra er det en tendens at jenter bruker venner mer fortrolig enn gutter, mens jenter og gutter ser likt på støtte fra foreldrene (Bakken mfl., 2016; Oppedal & Røysamb, 2004). Helsen (2000) fant i sin undersøkelse en kjønnforskjell i opplevelsen av foreldrestøtte, hvor støtte fra foreldrene var av større betydning for jenter enn for gutter.

I forskning på selvbilde er tendensen at gutter rapporterer om bedre selvbilde enn jenter (Moksnes & Espnes, 2013). I en helseundersøkelse fra Nord-Trøndelag som undersøkte kjønnforskjeller i sammenhengen mellom psykiske plager og selvbilde, var et hovedfunn at for ungdom med slike plager var sammenhengen mellom psykiske plager og dårlig selvbilde sterkere blant gutter enn jenter, til tross for at jenter oftere rapporterte om slike plager enn gutter (Derdikman-Eiron, Indredavik, Bratberg, Taraldsen, Bakken & Colton, 2011). For ungdom uten psykiske plager var tendensen at gutter rapporterte om bedre selvfølelse og livstilfredshet enn jenter (Derdikman-Eiron et al., 2011).

Med utgangspunkt i det overnevnte kan det se ut som at det ikke er en konsensus blant forskere eller fagfolk om hvordan familiestruktur påvirker de unges liv, eller hvilke forskjeller det er mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene sine. Uavhengig av hvordan ungdom bor og med hvem er dette faktorer som påvirker deres livskvalitet og hvor *tilfredse de er med livet*.

4. Problemstilling og hypoteser

Formålet med oppgaven er å undersøke betydningen av delt bosted for rapportert *livstilfredshet* i et salutogeneseperpektiv, ved å se på hva som gjør at ungdom som har delt bosted er tilfredse med livet. Hovedmålet er å undersøke om rapportert *livstilfredshet* varierer mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene sine, og i hvilken grad de uavhengige variablene *relasjoner til foreldre, venner, skoletrivsel og selvbilde* har betydning

for deres rapporterte *livstilfredshet*. Det vil videre undersøkes om det er noen forskjeller mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene når det gjelder deres rapporterte *livstilfredshet*.

Problemstillingene for oppgaven lyder som følger: *Hva er sammenhengen mellom familiestruktur, relasjoner til foreldre, venner, skolen og selvbilde og ungdoms rapporterte livstilfredshet? Er det forskjeller i rapportert livstilfredshet mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene sine?*

4.1. Hypoteser

Hypotesene er utledet med bakgrunn i tidligere forskning og de utvalgte uavhengige variablene. De ulike hypotesene danner grunnlaget for analysene som er gjort i denne oppgaven, og vil brukes til å besvare oppgavens problemstillinger.

Hypotese 1: Ungdom som har delt bosted rapporterer ikke om lavere livstilfredshet enn ungdom som bor sammen med begge foreldrene sine.

Samtidig antas det at ungdoms relasjoner til foreldre, venner og skolen har større betydning for ungdoms rapporterte livstilfredshet enn hvordan hva slags familiestruktur de har.

Hypotese 2: Høy livstilfredshet er relatert til gode sosiale relasjoner til foreldre, venner og skolen.

Ungdom som rapporterer at de har gode relasjoner til foreldre, venner og skolen rapporterer også at de er mer tilfredse med livet. Samtidig antas det at sterke foreldrerelasjoner har større betydning for ungdoms livstilfredshet enn relasjoner til venner.

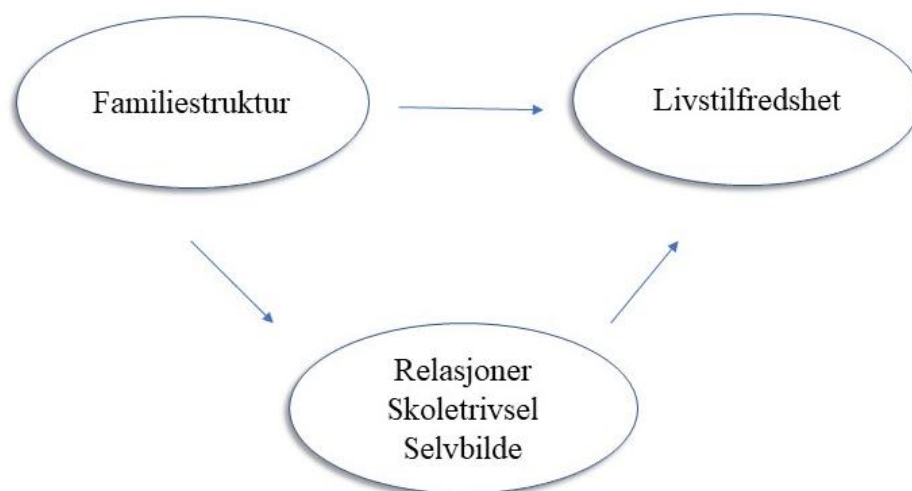
Hypotese 3: Ungdom med et positivt selvbilde rapporterer om høyere livstilfredshet, enn ungdom med et mindre positivt selvbilde.

Det antas også at ungdom med gode relasjoner til foreldre, venner og skole rapporterer om et mer positivt selvbilde enn ungdom med svakere relasjoner.

4.2. Analysemodell om sammenhenger

Som analysemodellen på neste side illustrerer vil studien undersøke *sammenhengen mellom familiestruktur, relasjoner til foreldre, venner, skolen, selvbilde og ungdoms rapporterte livstilfredshet*. Pilen mellom familiestruktur og relasjoner, skoletrivsel og selvbilde illustrerer en mulig *indirekte effekt* av *delt bosted* på avhengig variabel gjennom de uavhengige variablene.

Dette kan tolkes som at variasjon i foreldrerelasjoner kan bidra til å forklare sammenhengen mellom familiestruktur og livstilfredshet. For å undersøke om sammenhengen mellom relasjoner til foreldre, venner, skoletrivsel, selvbilde og rapportert *livstilfredshet* varierer avhengig av familiestruktur vil det gjennomføres to separate regresjonsanalyser, henholdsvis for ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene. Regresjonsanalysene beskrives nærmere i kapittel 6.3. For å undersøke om det er noen variabler som er av større betydning for den ene eller andre gruppen, vil jeg se om koeffisientene til de uavhengige variablene har overlappende konfidensintervaller eller ikke. Dette beskrives nærmere under kapittel 6.4. Dersom konfidensintervallene i de to regresjonsanalysene, for de nevnte variabler, ikke overlapper indikerer det at betydningen av de aktuelle variablene er signifikant forskjell for de to gruppene når det gjelder deres rapporterte livstilfredshet. (Christophersen, 2009). «Forklare» og «effekt» brukes ikke her i kausal betydning, men snarere som statistisk signifikante sammenhenger.

Figur 1: Analysemodell

5. Data og metode

I denne masteroppgaven benyttes statistisk analyse og den baserer seg på data hentet fra Ungdata-undersøkelsen Ung i Oslo, gjennomført i Oslo kommune i 2018. Ungdata-

undersøkelsen er en tverrsnittsundersøkelse, hvilket betyr at den ikke kan si noe om utvikling over tid, men gir et øyeblikksbilde av Oslo-ungdom på et gitt tidspunkt (Ringdal, 2013).

Metodekapittelet vil først gi en innføring i Ungdata og hvordan datainnsamlingen for undersøkelsen har foregått. Deretter vil jeg redegjøre for hvordan variablene i studien er operasjonalisert med en gjennomgang av hvilke spørsmål som inngår i variablene. Videre presenteres analysemetodene benyttet i oppgaven, før kvaliteten på analysene vurderes ut ifra reliabilitet, begrepsvaliditet og ytre validitet. Til slutt drøftes forskningsetiske overveielser av hensyn til innsamling av data.

5.1. Ungdata

Ungdata er lokale og nasjonale spørreskjemaundersøkelser som gjennomføres i de fleste kommuner i Norge. Undersøkelsene har blitt gjennomført siden 2010, hvor ungdom ved ungdoms- og videregående skole har svart på en rekke spørsmål om deres liv, fra relasjoner til foreldre, vennenettverk og skoletrivsel, til seksuelle vaner, religion og psykisk helse. Målet med Ungdata-undersøkelsene er å gi et bredt bilde av hvordan ungdom i Norge har det, gjennom å kartlegge ulike aspekter ved de unges liv. Ungdataundersøkelsene gjennomføres av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet - storbyuniversitetet, i samarbeid med KoRus (Regionale kompetansesentre innen rusfelt) (Ungdata, 10.08.2016).

Denne oppgaven baserer seg på data fra Ungdata-undersøkelsen Ung i Oslo som ble gjennomført i Oslo kommune i 2018, både på ungdomsskolen og i videregående skole i kommunen. Ung i Oslo-undersøkelsene har til hensikt å gi et bredt bilde av hvordan ungdom i Oslo har det, og å se på endringer over tid ved å sammenligne med tidligere undersøkelser. Samtidig omfatter undersøkelsen spørsmål om ungdomskultur og ulike problemstillinger knyttet til Oslo som en by med stort kulturelt og økonomisk mangfold (Bakken, 2018). Ung i Oslo-undersøkelsen er blitt gjennomført fem ganger siden 1996, og alle undersøkelsene er gjennomført av NOVA i samarbeid med Oslo kommune.

Totalt har 25 287 ungdommer deltatt i undersøkelsen i 2018 (Bakken, 2018). I Oslo kommune har 13 738 elever fra ungdomstrinnet svart på undersøkelsen (svarprosent på 80%), mens fra videregående skole har 11 156 elever svart (svarprosent på 65%) (Bakken, 2018). Da spørsmål om hvilke voksne de unge bor sammen med (familiestruktur) kun inkluderes i undersøkelsen som besvares av ungdom i videregående skole, er dette oppgavens utvalg (totalt 11 156).

Dataene gjennomgår en «vasking» foretatt av NOVA, slik at åpenbare useriøse besvarelser ikke blir inkludert i analysene (Frøyland, 2017). Datafilen som er brukt i denne oppgaven har gjennomgått tilsvarende vaskeprosess.

Resultatene fra Ungdata-undersøkelsene muliggjør utvikling av verdifull kunnskap om nåtidens ungdom i Norge, som er svært relevant for familie- og ungdomsarbeid, samfunnsforskning og politikk.

5.2. Avgrensning av studien

For å begrense analysene til enheter som er relevante for problemstillingen, utelater jeg respondenter som har andre familiestrukturer enn delt bosted eller som bor med begge foreldre, henholdsvis ungdom som bor kun med én forelder, bor fast med en forelder og en steforelder, og ungdom som har svart «*annet*». Dette gjør jeg da jeg er interessert i å sammenligne ungdom som har delt bosted med ungdom som bor sammen med begge foreldrene. Sistnevnte utgjør den vanligste familiestrukturen for ungdom i Oslo.

5.3. Operasjonalisering av variabler

Sosiale fenomen kan forstås og defineres på mange måter. I denne oppgaven bruker jeg flere forskjellige teoretiske begreper og fenomener, derfor er det nødvendig med en *operasjonalisering* av oppgavens aktuelle begrep for å sikre konstruksjon av gode mål (Ringdal, 2013). I dette delkapittelet presenteres først oppgavens avhengige variabel *livstilfredshet*, deretter de uavhengige variablene *familiestruktur*, *relasjoner til foreldre*, *venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Til slutt presenteres kontrollvariablene *kjønn*, *alder* og *familiens sosioøkonomiske status*.

5.3.1 Avhengig variabel, *livstilfredshet*

Livstilfredshet blir i denne oppgaven målt ved hvordan ungdom vurderer sitt liv generelt, basert på spørsmålet fra spørsmålsbatteriet “Livet ditt” i Ung i Oslo-2018. Spørsmålet som stilles er: “Nedenfor er det en skala fra 0 til 10. Øverst på skalaen (10) står for det best mulige livet for deg og nederst (0) er det verst mulig livet for deg. Hvor syns du at du står på denne skalaen nå for tiden?”. Svarkategoriene går fra 0 til 10, med 0 definert som verst mulig liv og 10 som best mulig liv. Respondentene bes om å sette kryss ved det trinnet som passer best.

Variabelen har kun vært med i Ungdataundersøkelsen i Oslo i 2018, men fra 2020 og fremover vil den være med i resten av Ungdataundersøkelsene. Spørsmålet som er et subjektivt mål på

hvor tilfredse ungdom er med livet sitt, er et såkalt *stigespørsmål* opprinnelig fra det som kalles for «*Cantrils livstilfredshetsstige*» (Cantril, 1965: i Nes mfl., 2018). Ved bruk av 11-punkt skalaen av Cantrils stigespørsmål på livskvalitet er svarfordelingen noe mindre skjevfordelt og har noe større spredning enn ved bruk av standardiserte enkeltspørsmål, samtidig ser man ofte en lavere gjennomsnittsskår på livskvalitet ved bruk av stigespørsmålet (Nes mfl., 2018). Cantrils livstilfredshetsstige er anvendt i svært mange undersøkelser og er en del av de globale livstilfredshetsmålene som ofte brukes som enkeltindikator på subjektiv livskvalitet (Carquist, 2015 i Nes mfl., 2018). Cantril (1965 i Nes, mfl., 2018) har funnet at enkeltvariabelen fungerer godt for å måle generell livstilfredshet hos barn, unge og voksne. Jeg vurderer derfor spørsmålet som et godt mål på *livstilfredshet* i denne studien.

Jeg har i tillegg konstruert en kategorisk variabel av *livstilfredshetsmålet* som brukes i krysstabellanalysen for å beskrive hvordan oppgavens uavhengige variabler fordeler seg på avhengig variabel. Verdier fra 0-3 kategoriseres som lav livstilfredshet, og får verdien 1. Verdier fra 4-6 er kategoriseres som middels livstilfredshet og får verdien 2, og verdier fra 7-10 kategoriseres som høy livstilfredshet får verdien. Med en slik kategorisering har jeg mulighet til å undersøke hvordan de uavhengige variablene fordeler seg ut fra henholdsvis *lav, middels og høy livstilfredshet*.

5.3.2. Uavhengig variabel, *familiestruktur*

For å kunne undersøke ungdom som har delt bosted og sammenligne med ungdom som bor med begge foreldrene sine, (og for å kunne bruke den i regresjonsanalysen) har jeg laget en dummyvariabel av spørsmålet om familiestruktur. Spørsmålet lyder som følger: “*Hvilke voksne bor du sammen med nå?*”. Svaralternativene er: “*Jeg veksler mellom å bo hos mor og far*”, “*Jeg bor sammen med begge foreldrene mine*”, “*Jeg bor sammen med den ene av foreldrene mine og en stemor eller stefar*”, “*Jeg bor kun sammen med den ene av foreldrene mine*” og “*Annet*”.

Dummyvariabelen er kodet slik at ungdom som svarer at de veksler mellom å bo hos foreldrene har verdi 1 (delt bosted), og ungdom som bor sammen med begge foreldrene utgjør dermed referansekategori (verdi 0) da de øvrige respondentene er fjernet fra datamaterialet.

5.3.3. Uavhengige variabler: *Relasjoner til foreldre, venner og skolen*

Tre av oppgavens uavhengige variabler er konstruert med hensikt om å fange opp ungdommenes *sosiale ressurser* og grad av *sosial støtte*, henholdsvis deres relasjoner til foreldre, venner og skolen. Dette er sentrale områder av ungdomslivet som kan fungere som

risiko- og beskyttelsesfaktorer for ulike aspekter av deres sosiale liv, trivsel og helse (Andersen & Dæhlen, 2017, s 15). Jeg vil undersøke i hvilken grad variablene er relatert til variasjon i ungdoms rapporterte *livstilfredshet*, og hvordan de fordeler seg for ungdom med delt bosted og ungdom som bor sammen med begge foreldrene. Jeg har konstruert målene som additive indekser med utgangspunkt i NOVA-rapporten «*Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*» (Andersen & Dæhlen, 2017), egne vurderinger av vesentlige komponenter og semikonfirmerende faktoranalyse. Indeksene går fra negativ til positiv og fra lav til høy. *Relasjoner til venner* er operasjonalisert som det foreligger i spørreskjemaet, og er basert på et enkeltmål. Spørsmålene som er brukt i konstruksjonen av de tre indeksene og enkeltmålet har vært brukt i tidligere ungdatalyser og er hentet fra velprøvde nasjonale og internasjonale spørsmålsbatterier (Andersen & Dæhlen, 2017).

Videre har jeg konstruert dikotome variabler av indeksene og enkeltmålet for å bruke i krystabellanalysen. Dette gjør jeg for å undersøke hvordan ungdom som for eksempel har sterkest relasjon til foreldre fordeler seg ut fra livskvalitet sammenlignet med ungdom med svakere relasjoner til foreldrene. Konstruksjonen av indeksene og dummyvariablene presenteres detaljert i de neste avsnittene.

5.3.4. Uavhengig variabel, foreldrerelasjon

Foreldrerelasjon brukes her som en samlebetegnelse på ungdoms opplevelse av *kvalitet* på relasjoner til foreldre og emosjonell støtte. Det første spørsmålet jeg har inkludert i indeksen handler om åpenhet og tillit til foreldrene, hvor ungdommene blir bedt om å vurdere følgende: «*Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er, og hvem jeg er sammen med i fritida*». Svaralternativ «*Passer svært godt*» er kodet til verdi 4, «*Passer ganske godt*» er kodet til verdi 3, «*Passer ganske dårlig*» er kodet til verdi 2 og «*Passer svært dårlig*» til 1.

Neste spørsmål jeg har inkludert handler om konfliktnivået mellom ungdommene og deres foreldre: «*Jeg krangler ofte med foreldrene mine*». Svarkategori «*Passer svært godt*» er kodet til verdi 1, «*Passer ganske godt*» er kodet til verdi 2, «*Passer ganske dårlig*» til verdi 3 og «*Passer svært dårlig*» til verdi 4.

Tredje spørsmål handler om ungdommene føler seg forstått av foreldrene, og lyder som følger: «*De forstår meg og mine problemer*», hvor de som svarer «*Passer svært godt*» får verdi 4, «*Passer ganske godt*» får verdi 3, de som svarer «*Passer ganske dårlig*» får verdi 2 og de som svarer «*Passer svært dårlig*» får verdi 1.

Det siste spørsmålet i indeksen er basert på ungdommenes generelle tilfredshet med foreldrene: «*Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med ulike sider ved livet ditt?*» Ungdom som har svart at de er «*Svært fornøyd*» og «*Litt fornøyd*» får verdi 4, de som har svart at de er «*Verken fornøyd eller misfornøyd*» får verdi 3, de som har svart at de er «*Litt misfornøyd*» får verdi 2 og de som har svart «*Svært misfornøyd*» får verdi 1.

Spørsmålene, som alle har verdier fra 1 til 4, har jeg konstruert som en indeks ved å beregne gjennomsnittlig verdi på de fire spørsmålene. Respondenter som har svart på minst 3 av 4 spørsmål inkluderes som verdier for å ekskludere respondenter som overskrider 50% «*missing*» (Christophersen, 2009, s 227). Verdi 1 er laveste verdi og representerer ungdom med svakest foreldrerelasjoner, og verdi 4 er høyeste verdi som representerer ungdom med sterkest foreldrerelasjoner.

I tillegg har jeg laget en dummyvariabel av indeksen for å inkludere i krystabellanalysen, der ungdom med gjennomsnitt på 3 og over kodes til verdi 1, mens de som har gjennomsnitt under 3 er gitt verdi 0. Dette gjør jeg for å kunne undersøke den gruppen av ungdom som har sterkest foreldrerelasjoner og hvordan de fordeler seg på avhengig variabel *livstilfredshet*.

5.3.5. Uavhengig variabel, relasjoner til venner

Relasjoner til venner brukes her som betegnelse for ungdommenes vennsrelasjoner, opplevelse av *kvaliteten* på dem og tilgang til *sosial støtte*. Spørsmålet som stilles i spørreskjemaet er som følger: «*Har du minst én venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?*». Variabelen har blitt snudd slik at ungdom som svarer «*Ja, helt sikkert*» får verdi 4, «*Ja, det tror jeg*» får verdi 3, «*Det tror jeg ikke*» verdi 2 og «*Har ingen jeg ville kalt venner for tiden*» verdi 1.

Jeg har laget en dummyvariabel av relasjon til venner for å bruke i krysstabellanalysen, der ungdom som svarer «*Ja, helt sikkert*» og «*Ja, det tror jeg*» er kodet til verdi 1 og de som svarer «*Det tror jeg ikke*» og «*Har ingen jeg ville kalt venner for tiden*» er kodet til verdi 0.

5.3.6. Uavhengig variabel, skoletrivsel

For å måle ungdommenes forhold til skolen og deres generelle trivsel har jeg valgt ut fem spørsmål fra skolebatteriet i spørreskjemaet. Første spørsmål i skolevariabelen handler om ungdommenes trivsel: «*Jeg trives på skolen*». Svaralternativene går fra 1 «*Helt enig*» til 4 «*Helt uenig*» og har dermed blitt snudd slik at variabelen går fra negativ til positiv, med 4 som høyeste verdi.

Andre og tredje spørsmål handler om skolemiljø og relasjon til lærere: «*Jeg føler at jeg passer inn på skolen*» og «*Lærerne mine bryr seg om meg*». Svaralternativene har blitt snudd slik at de som har svart «*Helt enig*» får høyeste verdi 4.

Fjerde spørsmål «*Jeg gruer meg til å gå på skolen*» har de samme svaralternativene og beholdes slik den er i spørreskjemaet. Dermed får de som svarer «*Helt enig*» verdi 1 og de som svarer «*Helt uenig*» høyeste verdi 4.

Det siste spørsmålet handler om ungdommenes vurdering av i *hvilken grad de er tilfredse med skolen de går på*. De som svarer at de er «*Svært fornøyd*» og «*Litt fornøyd*» er kodet til verdi 4, de som svarer «*Verken misfornøyd eller fornøyd*» er kodet til verdi 3, de som svarer at de er «*Litt misfornøyd*» får verdi 2 og «*Svært misfornøyd*» verdi 1.

Indeksen for skoletrivsel er konstruert basert på gjennomsnittet av verdiene på de fem spørsmålene. Respondenter som har svar på minst 3 av 5 spørsmål er inkludert som verdier, for å ekskludere de som overskrider 50% «*missing*» på sumvariabelen (Christophersen, 2009, s 227). Igjen har jeg laget en dummyvariabel for å kunne sammenligne ungdom som trives best på skolen med de som rapporterer om lavere trivsel, der ungdom som skårer 3 og høyere er gitt verdi 1, mens de som svarer lavere er gitt verdi 0.

5.3.7. Uavhengig variabel, *selvbilde*

Ungdoms selvbilde operasjonaliseres i denne oppgaven med bakgrunn i spørsmålsbatteriet «*Selvbilde*» i spørreskjemaet. Den teoretiske definisjonen av begrepet *selvbilde* bygger på det engelske begrepet «*self-esteem*» eller «*self-worth*» (Harter, 2012). Selvbilde forstås i denne oppgaven som ungdommenes *generelle opplevelse av seg selv*, og er ikke knyttet til domenespesifikke selvvurderinger. Spørsmålene om selvbilde er opprinnelig fra en revidert versjon av delskalaen «*Global Self Worth*» fra instrumentet «*The Self-Perception Profile for Adolescents (SPPA)*» og er normert for norske forhold ved Ungdata (Frøyland, 2017; Harter, 2012).

Ungdommene blir bedt om å vurdere følgende påstander om sitt bilde av seg selv: «*Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er*», «*Jeg er ofte skuffet over meg selv*», «*Jeg liker meg selv slik jeg er*», «*Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det*» og «*Jeg opplever at det jeg driver med i livet er meningsfullt*». Svaralternativene for påstandene er «*Passer svært dårlig*», «*Passer ganske dårlig*», «*Passer ganske godt*» og «*Passer svært godt*». Fire av alternativene er snudd slik at verdiene går fra laveste verdi 1 (passer svært dårlig) til høyeste verdi 4 (passer svært godt).

Deretter konstruerte jeg en indeks basert på gjennomsnittet av de fem spørsmålene. Respondenter som har svart på minst 3 av 5 spørsmål inkluderes som verdier i sumvariabelen, igjen for å ekskludere respondenter som overstiger 50% «missing» på spørsmålene (Christophersen, 2009, s 227). Ungdom med gjennomsnittsverdi på 1 anses å ha et negativt selvbilde, og ungdom med gjennomsnittsverdi på 4 anses å ha et positivt selvbilde.

I tillegg har jeg laget en dummyvariabel som benyttes i krysstabellanalysen. Ungdom som har gjennomsnitt på 3 eller høyere kodes til verdi 1, mens de som har lavere kodes til verdi 0. Dette gjør jeg for å kunne undersøke hvordan ungdom med et positivt selvbilde fordeler de på avhengig og uavhengige variabler, sammenlignet med ungdom som har et negativt selvbilde.

5.3.8. Kontrollvariabler: Kjønn, alder og familiens sosioøkonomiske status

Kjønn er en dikotom variabel som i datasettet måles gjennom spørsmålet «*Er du gutt eller jente*», hvor svaralternativene «*Gutt*» er kodet med verdi 0 og «*Jente*» er kodet med verdi 1.

Alder er en ferdig konstruert variabel i datasettet og måles gjennom spørsmålet «*Hvilket klassetrinn går du i?*». Da mitt utvalg er ungdom på videregående skole, er de tilgjengelige svaralternativene «*VG1*», «*VG2*» og «*VG3*». Variabelen benyttes som en kontinuerlig variabel da den er på tilnærmet intervallskalanivå.

Familiens sosioøkonomiske status er en operasjonalisering av det teoretiske begrepet *levestandard* eller *sosial klasse*. Variabelen for sosioøkonomisk status er en ferdigkonstruert variabel i spørreskjemaet (Bakken mfl., 2016). Den er utviklet som et samlemål og har til hensikt å kartlegge de sosioøkonomiske forhold i ungdommenes familier, samt å gi et bilde på tilgang den enkelte har på kulturelle og økonomiske ressurser. Variabelen defineres ut fra foreldrenes og familiens samlede ressurser. En detaljert konstruksjon av indeksvariabelen beskrives i NOVA's rapport «*Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene?*» (Bakken mfl., 2016). Variabelen inneholder opplysninger om blant annet foreldrenes utdanningsnivå, og er et firedelt mål på materielle goder i familien ved «*Family Affluence Scale*» (FAS) (Currie mfl., 2008 i Bakken mfl., 2016, s. 27).

Foreldrenes utdanningsnivå måles ved spørsmål om den ene eller begge foreldre har «*utdanning fra universitet eller høyskole*», med svarkategoriene «*Ja*» og «*Nei*». Ungdom som svarer at begge foreldrene har høyere utdanning er kodet med verdi 3, de som har svart at den ene har høyere utdanning er kodet med verdi 1,5, og de som har svart nei på begge er kodet til verdi 0. Bakken mfl. (2016, s 24) påpeker en del manglende svar («*missing*») på spørsmål om utdanning

og at det kan forekomme overrapportering av foreldrenes utdanning ved at ungdom ikke vet, samtidig som andelen som ikke besvarer spørsmålet synker med økende klassetrinn.

Neste spørsmål i indeksen «*Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere*» er ment å gi et bilde på kulturelle ressurser i familien. Ungdom som svarer «*Mer enn 1000 bøker*» er kodet til verdi 3, de som har svart «*Mellom 100 og 500 bøker*» er kodet til verdi 1,5 og de som har svart «*Ingen bøker*» er kodet til verdi 0 (Bakken mfl., 2016, s. 26).

Det firedelte spørsmålet om familiens materielle goder (FAS) har følgende spørsmål og svaralternativer: «*Har familien din bil?*», hvor ungdom som har svart «*Ja, to eller flere*» har verdi 3, «*Ja, en*» har verdi 2 og «*Nei*» har verdi 0. «*Har du eget soverom?*», hvor ungdom som har svart «*Ja*» har verdi 3 og «*Nei*» har verdi 0, «*Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?*», hvor ungdom som har svart «*Mer enn to ganger*» har verdi 3, «*To ganger*» har verdi 2, «*En gang*» har verdi 1 og «*Ingen ganger*» har verdi 0. Siste spørsmålet er «*Hvor mange datamaskiner eller nettbrett har familien din?*», hvor ungdom som har svart «*Tre eller flere*» har verdi 3, «*To*» har verdi 2, «*En*» har verdi 1 og «*Ingen*» har verdi 0 (Bakken mfl., 2016, s. 27 tabell 2.2).

De tre dimensjonene er laget til et gjennomsnittsmål («*SØS*») med verdier kodet fra 0-3. Ungdom som har svart lavest verdi på alle spørsmål er de som får 0 på gjennomsnittsmålet, og de som har svart høyest verdi på spørsmålene får verdi 3, som er høyeste skår. Videre har Ungdata laget en femdelte kategorisk variabel av gjennomsnittsmålet, inndelt i fem like store grupper etter hvor på den sosioøkonomiske skalaen familien er plassert, henholdsvis «*lavest SØS*», «*lav SØS*», «*middels SØS*», «*høy SØS*» og «*høyest SØS*» (Bakken mfl., 2016, s 28-29, 32-33). Jeg bruker gjennomsnittsmålet på tilnærmet intervallskalanivå i krysstabellanalysen.

Jeg har valgt å bruke den femdelte indeksen for sosioøkonomisk status i denne studien, da det utgjør et reliabelt mål på *familiens sosioøkonomiske status*, som vist i rapporten fra NOVA og i tidligere forskning da det fanger inn sentrale sider forbundet med sosioøkonomiske forhold (Bakken mfl., 2016). Samtidig er deler av variabelen basert på ungdommenes subjektive opplevelse av tilgang på ressurser, som bør tas i betraktning.

5.4. Dataanalyse

I oppgaven har jeg benyttet univariate, bivariate og multivariate analysemetoder. All databehandling og analyser er utført i programmet IMB SPSS Statistics 24 for Windows.

Jeg har først gjennomført en *univariat analyse* for å undersøke fordelingen av avhengig variabel, *livstilfredshet*, og hvordan den overordnet fordeler seg i utvalget. Fordelingen kan leses av i tabell 1 under punkt 6.1.

Videre har jeg gjennomført to *bivariate analyser*; krysstabellanalyse og korrelasjonsanalyse, målt ved Pearsons *r*. Analysene brukes for å belyse oppgavens problemstillinger og som et ledd for å undersøke hvorvidt oppgavens hypoteser kan støttes eller ikke (Ringdal, 2013; Thrane 2017). *Krysstabellanalysen* (punkt 6.2., tabell 2) gir en oversikt over hvordan de uavhengige variablene fordeler seg enkeltvis på avhengig variabel. I analysen bruker jeg den kategoriske variabelen av *livstilfredshet* og dummyvariabler av oppgavens uavhengige variabler *familiestruktur*, *relasjoner til foreldre og venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Dette gjør jeg da jeg er interessert i å undersøke blant annet om sterke foreldrerelasjoner er relatert til et positivt selvbilde, og hvordan ungdom med sterke sosiale relasjoner fordeler seg ut fra *livstilfredshet*.

Korrelasjonsanalysen (punkt 6.2., tabell 3) gir et inntrykk av sammenhengen mellom avhengig variabel *livstilfredshet* og oppgavens uavhengige variabler, og sammenhengen mellom de ulike uavhengige variablene. Korrelasjonsanalysen gjør det mulig å undersøke om det for eksempel er en sammenheng mellom gode foreldre- og vennskapsrelasjoner, selvbilde og rapportert *livstilfredshet*.

Videre har jeg gjennomført to ulike multivariate analysemetoder, *semikonfirmerende faktoranalyse* og *lineær multippel regresjonsanalyse*.

Semikonfirmerende faktoranalyse er gjennomført for å vurdere hvorvidt indikatorene i oppgavens indekser er *endimensjonale*, som er et viktig ledd i prosessen for å vurdere om indikatorene i indeksene representerer en tilfredsstillende operasjonalisering av begrepet (Christophersen, 2009). Forut faktoranalysen undersøkte jeg om det var lineære sammenhenger mellom variablene og om de var normalfordelte (Christophersen, 2009). Resultatene fra faktoranalysen for de tre indeksene *foreldrerelasjon*, *skoletrivsel* og *selvbilde* er presentert i vedlegg 2-4 (tabell 2-19). Som det fremgår av tabell 2, 8 og 14 (vedlegg 2-4) har alle variabler i indeksene verdier for skjevhet mellom -2 og 2 (Christophersen, 2012, s. 30). Dermed kan de vurderes å være normalfordelte. To statistiske tester ble brukt for å undersøke lineære sammenhenger: Keyser-Meyer-Olkin (KMO) og Bartlett's sfærestest (Christophersen, 2009). Tabell 3, 9 og 15 (vedlegg 2-4) viser signifikante korrelasjoner med tilfredsstillende styrke mellom variablene. KMO for alle variablene er over 0,6 (tabell 4, 10 og 16) hvilket i følge Christophersen (2009, s 207) indikerer at indikatorsettet egner seg for faktoranalyse.

Videre fremgår det av tabell 5, 11 og 17 (vedlegg 2-4) at indikatorsettets varians for alle indekser har eigenvalue > 1 . Under oversikten over residualkorrelasjoner (tabell 6, 12 og 18) fremgår det at avviket mellom de målte og reproduserte korrelasjonene er gjennomgående små. Avvik bør ligge i området mellom -0,05 til 0,05, og ikke utenfor -0,10 og 0,10 (Christophersen, 2009, s 214).

Når det gjelder fellesvariansen av indikatorsettets totale varians er et veiledende kriterium at minst 50% av indikatorsettets varians bør være fellesvarians for å ha tilfredsstillende begrepsvaliditet (Christophersen, 2009). Fellesvariansen for *skoletrivsel* og *selvbilde* utgjør 50,6% (tabell 11, vedlegg 3) og 62,6% (tabell 17, vedlegg 4). Fellesvariansen for *foreldrerelasjon* er lavere enn 50% (tabell 5, vedlegg 2), men grunnet variabelens substansielle innhold vurderes den å være på et akseptabelt nivå.

På bakgrunn av resultater fra de semikonfirmerende faktoranalysene fremgår det at de ulike indikatorene i indeksene måler én dimensjon eller faktor, dermed er det rimelig å anta at spørsmålene måler sentrale dimensjoner ved henholdsvis ungdoms relasjon til foreldre, skoletrivsel og selvbilde.

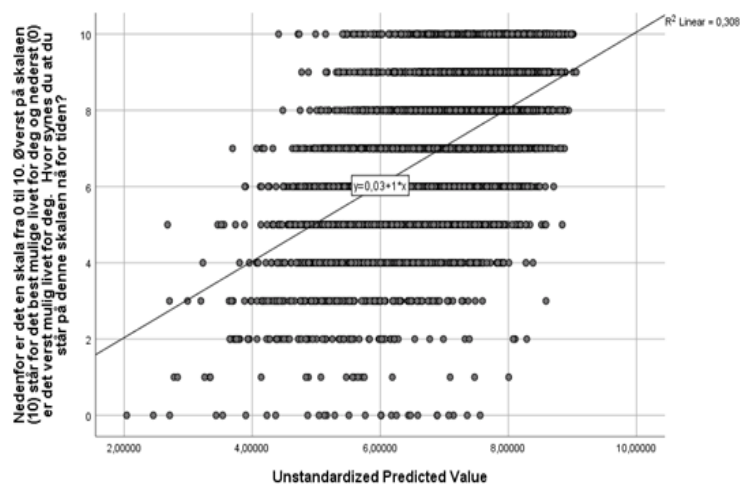
Lineær multippel regresjonsanalyse er utført da jeg ønsker å oppnå en mer nyansert og bred forståelse av ungdoms *livstilfredshet* enn det jeg får mulighet til ved bivariate analyser, og for å teste om det er forskjeller i rapportert *livstilfredshet* mellom ungdom som har *delt bosted* og ungdom som *bor sammen med begge foreldrene sine*. I tillegg gjør regresjonsanalysen det mulig å inkludere flere variabler, som gjør at jeg får en modell som vil ha større forklaringsgrad (Ringdal, 2013). Analysemetoden egner seg da avhengig variabel, *livstilfredshet*, brukes på tilnærmet intervallskalanivå. Variablene for *foreldre- og vennerelasjoner*, *skoletrivsel* og *selvbilde* brukes også på tilnærmet intervallskalanivå, mens *familiestruktur* og *kjønn* inkluderes som dummyvariabler. *Alder* er på tilnærmet intervallskalanivå og *familiens sosioøkonomiske status* inkluderes som en indeks på tilnærmet intervallskalanivå.

For å undersøke sammenhengen mellom *familiestruktur*, *foreldrerelasjoner*, *relasjon til venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde* og *ungdoms rapporterte livstilfredshet*, har jeg gjennomført tre multiple lineære regresjonsanalyser. Analysemetoden muliggjør deskriptive framstillinger av variasjon i *livstilfredshet* for ungdom med ulike familiestruktur, og av den observerte sammenhengen mellom avhengig variabel og de uavhengige variablene. Formålet med regresjonsanalysene er dermed blant annet å gi en beskrivelse av forskjeller i «*drivere*» av rapportert *livstilfredshet* for ungdom som har *delt bosted* og som *bor sammen med begge*

foreldrene sine, samt undersøke hvilke forhold som kan påvirke deres *livstilfredshet*. Oppgavens regresjonsanalyser har jeg konstruert som hierarkiske regresjonsmodeller, hvor variablene inkluderes stegvis, for å se hvordan enkelte variabler endrer effekten av de andre variablene i analysen (Christophersen, 2009). Dette er relevant da jeg ønsker å undersøke om de øvrige uavhengige variablene forklarer sammenhengen mellom familiestruktur og *livstilfredshet*, og i hvilken grad forskjeller i *livstilfredshet* er relatert til variasjon i ungdoms *relasjoner til foreldre, venner, skolen og selvbilde*.

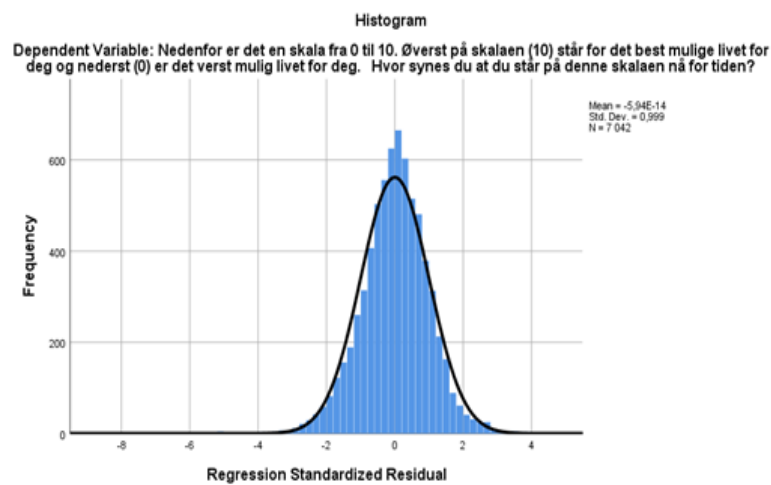
For å gjennomføre en lineær multipl regressjonsanalyse må visse forutsetninger være oppfylt, henholdsvis forutsetninger om *ekstreme verdier, linearitet, normalfordeling, homoskedastisitet* og fravær av *multikollinearitet* (Thrane, 2017). Forutsetningen om at det ikke må foreligge noen *ekstreme verdier*, det vil si respondenter som ikke følger dataens overordnede mønster, er ikke en utfordring i denne studien da datamaterialet har gjennomgått en «vaskeprosess» av NOVA som beskrevet under punkt 5.1. Forutsetningen om *linearitet* forutsetter at sammenhengen mellom avhengig variabel og de uavhengige variablene er lineær (Ringdal, 2013). Dette har jeg vurdert ut fra et spredningsdiagram (figur 2). Figur 2 viser hvordan punktene fordeler seg jevnt omkring den rette linjen som skrår oppover mot høyre, dermed indikeres det en moderat positiv lineær sammenheng mellom avhengig variabel *livstilfredshet* og de uavhengige variablene (Christophersen, 2009).

Figur 2: Spredningsdiagram om linearitet

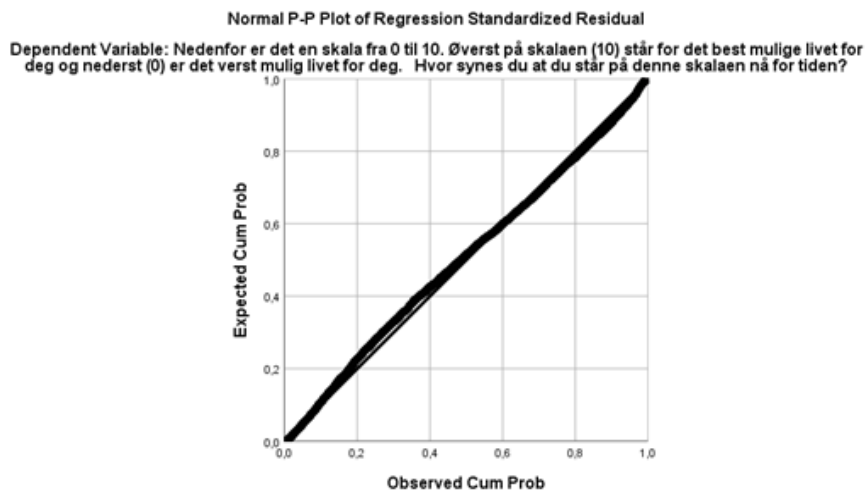

Videre må residualene i de uavhengige variablene være *normalfordelte* (Ringdal, 2013). Residualfordelingen ble først undersøkt ved bruk av et histogram, i tillegg benyttet jeg et sannsynlighetsdiagram for å sammenligne residualfordelingen med normalfordelingen (Christophersen, 2009). Av histogrammet (figur 3) fremgår det at residualene er normalfordelte. Figur 4 viser sannsynlighetsdiagrammet hvor den tykke linjen går sammen med den tynne langs hoveddiagonalen (Christophersen, 2009). Det konkluderes at residualene er normalfordelt, dermed anses forutsetningen om normalfordeling oppfylt.

Figur 3: Histogram av residualene for de uavhengige variablene

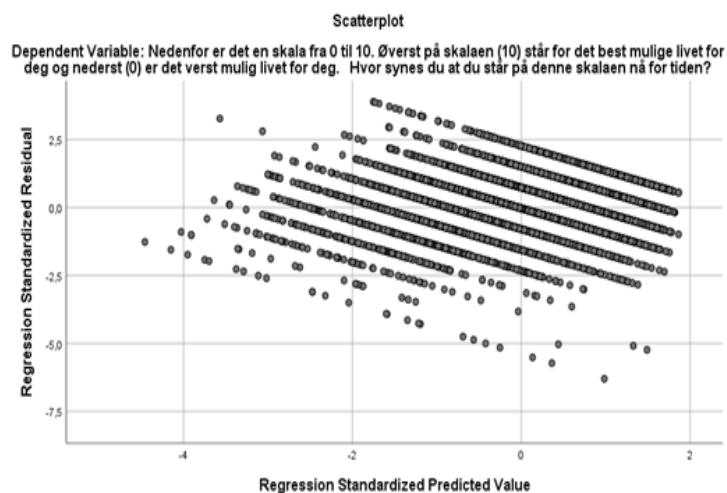

Figur 4: Residualfordelingen sammenlignet med normalfordelingen

Forutsetningen om *homoskedastisitet*, eller lik varians, innebærer at variansen i residualene skal være den samme for alle verdiene i de uavhengige variablene, og ble undersøkt ved et residualdiagram (Ringdal, 2013, s 416). Figur 5 viser hvordan punktene fordeler seg jevnt og forholdsvis symmetrisk (Christophersen, 2009). Forutsetningen om homoskedastisitet anses dermed som oppfylt.

Figur 5 Residualdiagram for homoskedastisitet

Den siste forutsetningen er *fravær av multikollinearitet*, hvilket betyr at de uavhengige variablene ikke må være for sterkt korrelerte (Ringdal, 2013). Multikollinearitet kan utelukkes med toleranseverdier (Christophersen, 2009, s 161). Som det fremgår av tabell 1 (vedlegg 1) kan man se at toleranseverdiene er klart større enn .20, hvilket indikerer fravær av multikollinearitet (Christophersen, 2009, s 161). Forutsetningene for å gjennomføre regresjonsanalysene anses som oppfylt. Resultatene fra regresjonsanalysene vil dermed gi mulighet for å diskutere hvorvidt oppgavens hypoteser kan støttes. Resultatene presenteres i kapittel 6.4.

5.5. Vurdering av oppgavens kvalitet

Hvorvidt de operasjonaliserte variablene utgjør gode mål vil diskuteres med utgangspunkt i begrepene *reliabilitet* og *validitet*, som er to egenskaper som benyttes for å vurdere kvaliteten til et mål (Netmeyer, Bearden & Sharma, 2003 referert i Ringdal, 2013). Validitet diskuteres med utgangspunkt i *begrepsvaliditet*. Studiens representativitet og funnenes generaliserbarhet vil til slutt vurderes ut fra begrepet *ytre validitet*.

5.5.1. Reliabilitet

Reliabilitet er forbundet med *målesikkerhet* ved hvorvidt vi kan stole på det vi måler og handler om forskningens *pålitelighet*. Om et mål er reliabelt innebærer at gjentatte målinger med samme måleinstrument vil gi samme resultat (Ringdal, 2013).

Når det gjelder kvalitetsmessig kontroll av dataene, eller *allmenn kildekritikk*, har NOVA foretatt en systematisk og standardisert rensningsprosess på alle innsamlede datafiler (Frøyland, 2017, Ringdal, 2013). Da denne oppgaven baserer analysene på et foreliggende datasett hentet fra NOVA, er det dermed all grunn til å vurdere at dataene er av høy kvalitet, da useriøse besvarelser er ekskludert fra datasettet gjennom denne prosessen.

En videre god måte å vurdere reliabilitet på er ved *test-retest-teknikken* som innebærer at man måler graden av samsvar mellom to undersøkelser eller målinger med samme variabel (Ringdal, 2013). Teknikken er ressurs- og tidkrevende og vanskelig å gjennomføre i praksis. Undersøkelsen Ung i Oslo er gjennomført tidligere i 2015, og utformet i stor grad på samme måte som Ung i Oslo-2018, dermed kan reliabilitet til en viss grad vurderes ut fra denne teknikken da det gi mulighet for å sammenligne svarresultater og eventuelle variasjoner med få års mellomrom innenfor samme kommune.

En tredje viktig komponent for å vurdere studiens pålitelighet er å vurdere reliabiliteten for de konstruerte indeksene gjennom å undersøke *intern konsistens* mellom de ulike indikatorene som inngår i indeksene. Dette er målt med det statistiske målet Cronbach's alpha som er en statistisk størrelse som varierer fra 0 til 1. Ifølge Ringdal (2013, s 98) har en indeks en tilfredsstillende reliabilitet hvis Chronbach's alpha har en høy verdi, helst over 0,7. Verdien for alpha i oppgavens indekser er som følger: *Foreldrerelasjon* (0,606), *skoletrivsel* (0,741) og *selvbilde* (0,841). Det foreligger ikke et mål for intern konsistens for indeksen for *familiens sosioøkonomiske status* i rapporten av Bakken, Frøyland og Sletten (2016). Selv om verdiene for foreldrerelasjon er under 0,7 vurderes det å være på et akseptabelt nivå, dermed anses verdiene for indeksene å være tilfredsstillende.

Oppsummert er det gode grunner for at jeg kan vurdere studiens reliabilitet som god, da datainnsamlingen er foretatt av NOVA som har lang erfaring med spørreskjemaundersøkelser, og da den interne konsistensen for oppgavens indekser er på et akseptabelt nivå. Videre vil oppgavens validitet vurderes.

5.5.2. Begrepsvaliditet

Høy reliabilitet er en forutsetning for høy *validitet* eller *gyldighet* (Ringdal, 2013, s 96). Jeg har valgt å ta utgangspunkt i *begrepsvaliditet* for å vurdere om jeg i studien måler de teoretiske begrepene jeg ønsker å måle, som er nødvendig for å foreta gode analyser av data (Ringdal, 2013). Begrepsvaliditeten vurderes her med utgangspunkt i Ringdal (2013).

For det første er det nødvendig å gi en skjønnsmessig vurdering, eller *umiddelbar validitet*, av om spørsmålene fanger inn det teoretiske begrepet det er ment å måle (Ringdal, 2013). De teoretiske begreper operasjonalisert i denne oppgaven, som *livstilfredshet*, *skoletrivsel*, *foreldrerelasjon* og *selvbilde*, er alle konstruert og definert basert på teori og tidligere forskning. Samtidig vil operasjonaliseringer ofte være forenkling av de teoretiske begrepene da de er mer komplekse enn hva man fanger inn med enkle spørsmål (Ringdal, 2013). Under punkt 5.3 diskuteres variabelenes operasjonalisering, og er et argument for at en umiddelbar validitet er tilstede. Den neste vurderingen handler om hvorvidt indikatorene i variablene dekker de viktigste aspektene av de teoretiske begrepene de er ment å måle - *innholdsvaliditeten*. Denne subjektive vurderingen baserer seg på hvorvidt de utvalgte indikatorene gir *en rimelig dekning av det teoretiske begrep og dets innhold* (Ringdal, 2013). Oppgavens avhengige variabel *livstilfredshet* er basert på en velkjent skala (se punkt 5.3.1.) som del av de globale livstilfredshetsmålene og inngår som en dimensjon av *subjektiv livskvalitet* (Nes mfl., 2018). I tillegg gis det en grundig definisjon av begrepet under punkt 2.1. Jeg anser en slik generell vurdering av hvor tilfreds eller fornøyd man er med livet som et viktig aspekt ved livskvalitet, og da det påpekes at hva som er det gode liv i stor grad er opp til hver enkelt av oss å definere (Røysamb, 2013). En kritisk innvending kan være at da spørsmålet om livstilfredshet er basert på selvrapporing på en generell skala, er det er uvisst hvorvidt noen av respondentene har rapportert livstilfredshet basert på hvordan de føler seg den dagen, eller om de har *overrapportert* (Ringdal, 2013).

Oppgavens sentrale uavhengige variabler er operasjonalisert med hensikt om å fange inn aspekter ved ungdommenes psykososiale ressurser. For *relasjonsvariablene* har jeg lagt vekt på spørsmål som kan si noe om *kvaliteten* i ungdoms relasjoner til foreldre og venner, for variabelen *skoletrivsel* har jeg valgt ut spørsmål som sier noe om deres forhold til skolen og for *selvbilde* inkluderes spørsmål som sier noe om deres opplevelse av seg selv, der flere av spørsmålene samsvarer med komponentene i Antonovsky's (1996) *opplevelse av sammenheng i livet*. Resultatene fra faktoranalysene (vedlegg 2-4) støtter opp om at variablene dekker viktige aspekt, da spørsmålene for de ulike indeksene utgjør én faktor av de teoretiske begrepene.

Da de fleste av variablene i denne oppgaven baserer seg på respondentenes subjektive meninger og vurderinger kan det være tilfellet at noen har svart det som han/hun tror er *sosialt ønskelig* eller akseptert. «*Sosial ønskelighet*» er en kilde til *systematiske feilmålinger* som kan skape problemer med validiteten, og er ifølge Ringdal (2013, s 359) vanskelig å motvirke. Ungdommene kan for eksempel ha svart at de er mer fornøyde med foreldrene sine enn det de er da det for noen kan være et sensitivt tema, samtidig besvares undersøkelsen anonymt hvilket kan gjøre det lettere å svare oppriktig og ærlig på spørsmålene. En annen kilde til feilmålinger er den såkalte «*ja-effekten*», som innebærer tendensen til å svare «ja» uansett meningsinnhold (Ringdal, 2013, s 358). Ringdal (2013) fremhever at feilkilden kan unngås ved å formulere spørsmålene forskjellig, for eksempel ved å tillegge et spørsmål en negativ dimensjon etter flere med positive dimensjoner som gjort med spørsmålet «*Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen*». Dette kan være en potensiell feilkilde i denne studien, da flere av spørsmålene som inngår i de uavhengige variablene går i positiv retning.

5.5.3. Ytre validitet

Ytre validitet handler om hvorvidt en studie er *representativ* for resten av populasjonen, og innebærer en vurdering av om resultatene kan *generaliseres* og hvor sannsynlig det er at studiens funn beskriver virkeligheten for hele populasjonen (Ringdal, 2013; Skog, 2004). I denne studien går ytre validitet ut på hvorvidt funnene om sammenhengen mellom ungdoms psykososiale faktorer og rapportert *livstilfredshet* er representative for all ungdom i Oslo, og innebærer dermed også en skjønnsmessig vurdering.

I denne studien har jeg trukket et utvalg og avgrenset datamaterialet til ungdom som har delt bosted eller som bor med begge foreldre, dermed inngår ikke hele populasjonen i studien. Av den grunn er det en risiko for at utvalget kan avvike fra populasjonen ved at jeg ikke har inkludert andre relevante grupper, eller at en gruppe er over- eller underrepresentert (Dragset, 2009). En skjevhet eller *utvalgsfeil* kan oppstå som kan svekke resultatenes generaliserbarhet (Ringdal, 2013, s 220;). Antall respondenter som inngår er likevel 7271, da Oslo er en stor kommune. Selv om studien har et stort antall respondenter, er det viktig å vurdere *fracullet* - som referer til hvor mange som ikke har svart på undersøkelsen. Frafall kan bidra til å skape *utvalgsskjevhet* som kan true funnenes generaliserbarhet, derfor er det viktig å vurdere om det er systematiske forskjeller mellom de som deltok og de som ikke deltok i undersøkelsen (Ringdal, 2013, s 130, 261). Slike *systematiske målefeil* går direkte utover dataens validitet og svekker utvalgets representativitet, mens *tilfeldige målefeil* påvirker dataens reliabilitet (Ringdal, 2013, s 97, 262). Svarprosenten for ungdomstrinnet i Oslo kommune var 80%, mens

den for videregående trinnet var 65%. Når det gjelder frafall for undersøkelsen er 429 respondenter tatt ut av datafilen da de avga for få svar, samt er 191 «*useriøse*» besvarelser fjernet gjennom en filvask utført av NOVA (Bakken, 2018). Et annet aspekt er frafall på hver variabel («*missing*»). Som det fremgår av krysstabellen (punkt 6.2, tabell 2) har de fleste variabler i denne studien få «*missing*», dermed utgjør ikke dette et problem for denne oppgaven.

At studien har et stort antall respondenter, høy svarprosent og et lavt frafall gir grunnlag for å vurdere resultatene som representative for ungdom i Oslo, uavhengig av familiestruktur. Hvorvidt resultatene kan generaliseres til ungdom ellers i Norge er en annen vurdering som ligger utenfor studiens gyldighetsområde.

5.6. Forskningsetiske hensyn

Denne oppgaven baserer seg på foreliggende data fra Ungdata, hvor NOVA har hatt det overordnede ansvaret for at datainnsamlingen ble utført i tråd med lover, regler og etiske retningslinjer (Ungdata, 10.08.2016). God forskningsetikk er grunnleggende for all vitenskapelig praksis (Ringdal, 2013, s 451). I forkant av spørreundersøkelsen for Ung i Oslo-2018 ble de aktuelle skolene samt foresatte tilsendt informasjon og instruksjoner om undersøkelsen (Bakken, 2018). Elever ble informert om hensikten med undersøkelsen og at det var frivillig å delta. I tillegg fikk de informasjon om at man kan la vær å svare på spørsmål dersom man ønsker det, ettersom noen spørsmål kan oppleves som personlige og være sensitive temaer (Bakken, 2018).

Ung i Oslo-2018-undersøkelsen ble gjennomført anonymt, som innebærer at det ikke skal være mulig å identifisere enkeltpersoner i svarene som oppgis. For ungdom på videregående trinnet ble det imidlertid samlet inn indirekte personopplysninger som kan gi mulighet for å identifisere enkelte respondenter gjennom å kombinere svar (Bakken, 2018). Undersøkelsen på videregående er av den grunn meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). NOVA ble gitt konsesjon til å gjennomføre undersøkelsen av Datatilsynet, ved at det blant annet ble satt krav til sikker dataoppbevaring (Bakken, 2018). Modulene med de indirekte personopplysningene er trukket fra datasettet benyttet i denne oppgaven, dermed er prinsippet om konfidensialitet opprettholdt. I tillegg blir resultatene fra denne oppgaven oppgitt i form av gruppebasert statistikk.

6. Resultater

I dette kapittelet vil resultatene fra den univariate analysen først presenteres, deretter beskrives resultatene fra oppgavens bivariate analyser; krysstabellanalysen og korrelasjonsanalysen. Til slutt presenteres resultatene fra de lineære multiple regresjonsanalysene.

6.1. Univariat analyse

I oppgavens innledende analyser har jeg undersøkt hvordan oppgavens avhengige variabel, *livstilfredshet*, fordeler seg i utvalget. Resultatene er presentert i tabell 1 under.

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for avhengig variabel - *livstilfredshet*

Livstilfredshet	N Missing)	Min	Max	Gj.snitt	Std.avvik	Skjevhet (SE)	Kurtosis (SE)
	7271 (141)	0	10	7,03	1,79	-.64 (.02)	.78 (.05)

Avhengig variabel, *livstilfredshet*, er som beskrevet i avsnitt 5.3.1. et enkeltmål på *subjektiv livskvalitet*. Hensikten med spørsmålet er å fange opp ungdommenes generelle *livstilfredshet*. Tabellen viser at 7271 respondenter har besvart spørsmålet og at gjennomsnittlig skår på rapportert *livstilfredshet* i utvalget er på 7,03, på en skala fra 0 til 10 (høyeste verdi). Videre fremgår det at spørsmålet har en skjevhet på -0,64 som indikerer en svak tendens mot en venstreskjev fordeling. Kurtose på 0,78 indikerer et lite avvik fra normalfordelingen (Christophersen, 2009). På bakgrunn av disse verdiene vurderer jeg avhengig variabel som normalfordelt.

6.2. Bivariate analyser

Krysstabellanalysen nedenfor gir mulighet for å undersøke hvordan de uavhengige variablene *familiestruktur*, *relasjoner til foreldre og venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde* fordeler seg på avhengig variabel *livstilfredshet*. I analysen har jeg inkludert den tredelte kategoriske variabelen av *livstilfredshetsmålet* der verdier fra 0-3 har verdi 1 (*lav livstilfredshet*), verdier fra 4-6 er har verdi 2 (*middels livstilfredshet*) og verdier fra 7-10 har verdi 3 (*høy livstilfredshet*). De uavhengige variablene inkluderes som dummyvariabler. Kontrollvariabelen *kjønn* brukes som dummyvariabel, *alder* som kontinuerlig variabel og *familiens sosioøkonomiske status* som indeks. Tabell 2 under viser fordelingen av de uavhengige variablene på avhengig variabel.

Krysstabellen illustrerer først fordelingen av de uavhengige variablene *familiestruktur*, *relasjoner til foreldre og venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Alle fordelingene er signifikant forskjellig på tre stjerner nivå (0,001), med unntak av *delt bosted*.

Tabell 2: Deskriptiv statistikk av fordelingen av de uavhengige variabler på avhengig variabel *livstilfredshet*

	Missing / %	N	Lav tilfredshet med livet (0-3)	Middels tilfredshet med livet (4-6)	Høy tilfredshet med livet (7-10)	Totalt
Familiestruktur	141/1,9	7271				
Delt bosted*		1214	3,2%	33%	63,8%	100%
Bo med begge foreldre***		6057	3,9%	28%	68,1%	100%
Foreldrerelasjon***	186/2,5	7226				
Svak/middels foreldrerelasjoner		1116	12,3%	48,1%	39,6%	100%
Sterke foreldrerelasjoner		6119	2,2%	25,2%	72,6%	100%
Relasjon til venner***	173/2,3	7239				
Svake relasjoner til venner		644	12,7%	42,7%	44,6%	100%
Sterke relasjoner til venner		6595	3,8%	28,8%	67,4%	100%
Skoletrivsel***	158/2,1	7254				
Lav skoletrivsel		1218	14,2%	50,1%	35,7%	100%
Høy skoletrivsel		6036	1,7%	24,5%	73,8%	100%
Selvbilde***	283/3,8	7129				
Negativt selvbilde		3079	8,2%	49%	42,8%	100%
Positivt selvbilde		4050	0,3%	12,2%	86,5%	100%
Kjønn***	168/2,3	7244				
Gutter		3401	3,4%	23,9%	72,7%	100%
Jenter		3843	4,1%	33,2%	62,7%	100%
Alder/klassemenn	161/2,2	7251				
Vg1		892	3,8%	30%	66,3%	100%
Vg2		1971	4,1%	27,7%	68,3%	100%
Vg3		2975	3,4%	28,4%	68,2%	100%
Familiens SØS***	141/1,9	7271				
Lav søs		1002	6,3%	34,4%	59,3%	100%
Middels-lav søs		1238	4,6%	33,1%	62,3%	100%
Middels-høy søs		1713	3%	26,6%	70,5%	100%
Høy søs		1815	2,8%	23,9%	73,3%	100%

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Tabellen viser små forskjeller i fordelingen av *livstilfredshet* når det gjelder *familiestruktur*. 63,8% av ungdom som har *delt bosted* rapporterer om høy *livstilfredshet*, mens for ungdom som *bor sammen med begge foreldrene* utgjør andelen med høy *livstilfredshet* 68,1%. Hypotese 1: *ungdom som har delt bosted rapporterer ikke om lavere livstilfredshet enn ungdom som bor med begge foreldre* får delvis støtte.

Tabellen viser videre noen tydelige forskjeller i fordelingen av ungdoms *livstilfredshet*. Ser man på forskjeller i rapportert *livstilfredshet* ut fra *foreldrerelasjon* er det 39,6% av ungdom som kategoriseres med svake eller middels relasjoner til foreldrene som rapporterer om *høy livstilfredshet*, mens for ungdom med sterke foreldrerelasjoner utgjør andelen med *høy*

livstilfredshet 72,6%. Samtidig er det færre ungdommer med sterke *foreldrerelasjoner* som rapporterer om *lav livstilfredshet* (2,2%) enn ungdom med svakere *foreldrerelasjoner* (12,3%). Den samme tendensen ser man også for *relasjoner til venner*. Av ungdom som har *sterke relasjoner til venner* rapporterer 67,4% at de i høy grad er *tilfredse med livet*, mens denne andelen er 44,6% for ungdom med *svakere relasjoner til venner*. Færre ungdommer med sterke *vennerelasjoner* rapporterer om *lav livstilfredshet* (3,8%) enn ungdom med svakere relasjoner (12,7%).

Det er også en tydelig forskjell i fordeling av *livstilfredshet* når det gjelder ungdoms *skoletrivsel*. Flere ungdommer med *lavere skoletrivsel* rapporterer om *lav tilfredshet med livet* (14,2%) enn ungdom med *høy skoletrivsel* (1,7%). Av ungdom med *høyest skoletrivsel* har 73,8% av dem *høy livstilfredshet*, mens tallet er 35,7% for ungdom med *lavere skoletrivsel*.

Ungdoms fordeling på *livstilfredshet* ut fra relasjoner til foreldre, venner og skole gir støtte til hypotese 2 om at *høy livstilfredshet er relatert til gode sosiale relasjoner til foreldre, venner og skolen*.

Når det gjelder *selvbilde* viser det seg en tydelig forskjell av andel ungdom med *høy livstilfredshet*. Ungdom som har *et positivt selvbilde* fordeler seg signifikant forskjellig på avhengig variabel sammenlignet med ungdom med *et negativt selvbilde*. Av ungdom som har *et positivt selvbilde* rapporterer 86,5% om *høy livstilfredshet*, og 0,3% rapporterer om *lav livstilfredshet*. Av ungdom som har *et negativt selvbilde* rapporterer 42,8% om *høy livstilfredshet*, og 8,2% om *lav livstilfredshet*. Imidlertid er forskjellen mindre når det gjelder andelen som har *lav livstilfredshet*. Det tyder på at ungdoms *selvbilde* har betydning for hvor *tilfredse de er med livet*, som gir støtte til hypotese 3 om at *ungdom med et positivt selvbilde rapporterer om høyere livstilfredshet enn ungdom med et mindre positivt selvbilde*.

Nederste del av krysstabellen viser oversikten over fordelingen av kontrollvariablene *kjønn, alder og familiens sosioøkonomiske status* på avhengig variabel. Tabellen viser en tendens til kjønnsforskjeller i fordeling av *livstilfredshet*. Av ungdom som rapporterer om *høy tilfredshet med livet* er 72,7% gutter og 62,7% jenter. Kjønnsforskjellen i fordeling av ungdom som har *lav livstilfredshet* er minimal: 3,4% av gutter og 4,1% av jenter. Forskjellene i fordeling av *livstilfredshet* mellom alder er minimale, og ikke signifikante.

Det arter seg noen forskjeller i *livstilfredshet* fordelt ut fra variabelen *familiens sosioøkonomiske status*. Av ungdom som befinner seg i den *laveste SØS-gruppen* rapporterer 6,3% at de har *lav tilfredshet med livet*. Tallet er 2,8% for ungdom som befinner seg i den *høyeste SØS-gruppen*.

Prosentandelen i kategorien for *høy livstilfredshet* for ungdom i den gruppen med *høyest SØS* er 73,3%, mens for ungdom i gruppen med *lavest SØS* er tallet 59,3%.

Resultatene fra krysstabellen gir et inntrykk av hvordan de uavhengige variablene overordnet sett fordeler seg ut fra *livstilfredshet*. Imidlertid bør det påpekes at dette er et selektert utvalg av det opprinnelige datasettet med ungdom på videregående trinnet, dermed kan det tenkes at fordelingene er jevnere enn det som fremgår av den presenterte krysstabellanalysen.

Resultatene fra korrelasjonsanalysen presenteres videre, der sammenhenger mellom *livstilfredshet* og de uavhengige variablene undersøkes, samt sammenhengen mellom de ulike uavhengige variablene. Resultatene er presentert i tabell 3 under.

Tabell 3: Korrelasjonsmatrise

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Livstilfredshet	1								
2. Delt bosted	-.03**	1							
3. Kjønn	-.12**	-.01	1						
4. Alder	.00	-.00	-.00	1					
5. Familiens SØS 5	.08**	.01	.01	.00	1				
6. Skoletrivsel	.43**	-.01	-.02	.02*	.14**	1			
7. Relasjoner til venner	.24**	.01	.05**	.05**	.07**	.27**	1		
8. Foreldrereelasjon	.37**	-.05*	.02*	.03**	.05**	.31**	.16**	1	
9. Selvbilde	.63**	-.04**	-.21**	.02*	-.01	.41**	.26**	.38**	1

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

1 1 (lav livstilfredshet) - 10 (høy livstilfredshet)

2 1 (delt bosted) - 0 (bo med begge foreldre)

3 1 (jente) - 0 (gutt)

4 1 (Vg1) - 3 (Vg3)

5 1 (lav SØS) - 5 (høy SØS)

6 1 (lav skoletrivsel) - 4 (høy skoletrivsel)

7 1 (svake relasjoner til venner) - 4 (sterke relasjoner til venner)

8 1 (svake relasjoner til foreldre) - 4 (sterke relasjoner til foreldre)

9 1 (negativt selvbilde) - 4 (positivt selvbilde)

Korrelasjonstabellen viser først en signifikant svak negativ korrelasjon mellom *livstilfredshet* og *delt bosted* (-.03). Videre er *delt bosted* svakt negativt korrelert med *foreldrereelasjon* (-.05)

og *selvbilde* (-.04). Selv om sammenhengene er signifikante, vurderes korrelasjonene som ubetydelige.

Videre viser tabellen en positiv moderat korrelasjon mellom *livstilfredshet* og *foreldrerelasjon* (.37), *relasjon til venner* (.24) og *skoletrivsel* (.43). Sammenhengen er signifikant, hvilket betyr at det er svært liten sannsynlighet for at resultatene skyldes tilfeldigheter (Ringdal, 2013). Korrelasjonen gir støtte til hypotese 2 om at *høy livstilfredshet er relatert til gode sosiale relasjoner til foreldre, venner og skolen*. Korrelasjonen mellom *livstilfredshet* og *foreldrerelasjon* er sterkere enn korrelasjonen mellom *livstilfredshet* og *venner*. *Skoletrivsel* har imidlertid høyere korrelasjon med *livstilfredshet* enn *relasjonsvariablene*, som kan indikere at skolen er en viktigere faktor for ungdoms *livstilfredshet* i denne studien.

Variabelen som skiller seg ut i denne sammenhengen er *selvbilde*. Det er en positiv høy korrelasjon mellom *selvbilde* og *livstilfredshet* (.63), som gir støtte til hypotese 3 om *at et positivt selvbilde er relatert til høy livstilfredshet*. Korrelasjonen antyder at *selvbilde* har sterkeste sammenheng med ungdoms rapporterte *tilfredshet med livet* i denne studien.

Når det gjelder sammenhenger mellom de uavhengige variablene fremgår det at *foreldrerelasjon* har en positiv moderat korrelasjon med *relasjon til venner* (.16), *skoletrivsel* (.31) og *selvbilde* (.38). Sammenhengen er signifikant. Resultatene antyder at sosiale relasjoner, skoletrivsel og selvbilde har en sammenheng, hvilket støtter antagelsen om at gode relasjoner til foreldre og jevnaldrende styrker ungdoms selvbilde. *Selvbilde* korrelerer sterkest med *skoletrivsel*, hvilket indikerer at forhold ved skolen kan påvirke ungdoms opplevelse av seg selv. Samtidig korrelerer *selvbilde* høyt med foreldrevariabelen, hvilket indikerer at *foreldrerelasjon* og støtte i hjemmet kan ha betydning for de unges selvbilde. *Relasjoner til venner* korrelerer sterkest med *skoletrivsel* (.27), som indikerer at skolen kan være en viktig arena for vennskapsrelasjoner.

Kontrollvariablene *kjønn*, *alder* og *familiens sosioøkonomiske status* inngår også i korrelasjonstabellen. Det fremgår at *kjønn* har en svak negativ korrelasjon med *livstilfredshet* (-.12) og *selvbilde* (-.21), som indikerer at jenter rapporterer om lavere *livstilfredshet* og svakere *selvbilde* enn gutter. Samtidig er det svake positive korrelasjoner mellom *kjønn* og *foreldrerelasjon*, *venner* og *skoletrivsel*, som antyder at jenter rapporterer om mer positive relasjoner enn gutter. *Alder* har nærmest ikke-eksisterende korrelasjoner med *livstilfredshet* og resten av variablene, som indikerer at det ikke er store forskjeller på tvers av alder. Sammenhengen er derimot ikke signifikant. *Familiens SØS* er positivt svakt korrelert med *delt*

bosted, skoletrivsel og relasjoner til foreldre og venner. Sammenhengene er signifikant og indikerer at ungdom som har *delt bosted* er fra familier med høy sosioøkonomisk status. Samtidig er *familiens SØS* relatert til hvor sterke relasjoner ungdom har til sine foreldre og venner, og deres forhold til skolen.

6.3. Lineær multippel regresjonsanalyse

Det er gjennomført tre lineære multiple regresjonsanalyser for å besvare oppgavens problemstillinger og for å teste studiens hypoteser (tabell 4,5,6). Regresjonsanalysene er konstruert som *hierarkiske regresjonsmodeller*, for å se hvordan introduserte variabler endrer effekten av de andre variablene inkludert i analysen (Christophersen, 2009). Dette er relevant i henhold til å undersøke studiens hypoteser. Først redegjør jeg for hvordan regresjonsmodellene er konstruert, deretter presenteres resultatene fra den første regresjonsanalysen (tabell 4) hvor formålet er å undersøke *om ungdom med delt bosted rapporterer om lavere livstilfredshet enn ungdom som bor sammen med begge foreldrene* (hypotese 1), og i hvilken grad de uavhengige variablene påvirker forholdet mellom familiestruktur og *livstilfredshet*. Videre beskrives og presenteres de separate regresjonsanalysene (regresjonsanalyse 2 og 3, tabell 5 og 6), den ene for ungdom med *delt bosted* og den andre for ungdom som *bor med begge foreldrene*. Dette gjør jeg for å sammenligne gruppene som sådan og undersøke om det arter seg forskjeller i «*drivere*» i rapportert *livstilfredshet*. Videre vil det undersøkes hvorvidt variasjoner i deres foreldre- og vennskapsrelasjoner, skoletrivsel og selvbilde henger sammen med deres rapporterte *livstilfredshet*.

Kontrollvariablene *kjønn, alder og familiens sosioøkonomiske status* presenteres først i regresjonsanalysene da det fra tidligere forskning er en kjensgjerning at kjønn, alder og sosioøkonomisk status kan ha betydning for *livstilfredshet*, og for å ta høyde for dette inkluderes disse kontrollvariablene først i analysen. De uavhengige variablene vil deretter introduseres stegvis da jeg ønsker å undersøke hvordan de påvirker forholdet mellom familiestruktur og *livstilfredshet*, og hvordan de «*tapper*» familiestruktur for «*effekt*» (Tuftes, 2013, s 99).

Den ustandardiserte regresjonskoeffisienten (*b*) viser til effekten de uavhengige variablene har på avhengig variabel kontrollert, for hverandre (Christophersen, 2009). Variablene kan påvirke hverandre på kryss og tvers, og jeg har ikke grunnlag for å anta noen bestemt rekkefølge på variablene i regresjonsanalysene.

6.3.1. Livstilfredshet for ungdom med ulike familiestrukturer

I modell 1 i den første regresjonsanalysen (tabell 4) fremkommer det at ungdom som har *delt bosted* i gjennomsnitt skårer -.16 skalaenheter lavere på *livstilfredshet* sammenlignet med ungdom som bor med begge foreldrene. Sammenhengen er signifikant. Modell 1 (regresjonsanalyse 1, tabell 4) forklarer en svært liten del av den samlede variansen i avhengig variabel *livstilfredshet* (0,1%). I modell 2 (regresjonsanalyse 1 tabell 4) inkluderes kontrollvariablene *kjønn*, *alder* og *familiens sosioøkonomiske status*, og de uavhengige variablene for ungdoms *relasjoner til foreldre*, *venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Kontrollert for de øvrige variablene forklarer *delt bosted* nærmest ingenting av variasjon i *livstilfredshet*, og sammenhengen er ikke lenger signifikant. Den forklarte variansen stiger til 45,9% i modell 2 (tabell 4). Med andre ord, den opprinnelige bivariate sammenhengen mellom *familiestruktur* og *livstilfredshet* er ikke lenger signifikant, dermed kan ikke hypotese 1 om at *ungdom som har delt bosted rapporterer ikke om lavere livstilfredshet enn ungdom som bor med begge foreldre* bekrefte. Videre indikeres det at de uavhengige variablene modererer betydningen av *delt bosted* og *familiestruktur* ved hvordan effekten av *delt bosted* på *livstilfredshet* nærmest forsvinner. Det som viser seg å forklare variasjon i rapportert *livstilfredshet* for ungdommene er *relasjoner til foreldre*, *venner* og *skolen*, *selvbilde* og *familiens SØS*.

Tabell 4: Hierarkisk multipl linear regresjonsanalyse – begge grupper av ungdom

	Modell 1	Modell 2
	b (Beta)	b (Beta)
Konstant	7.06***	-.78***
Delt bosted (ref. begge foreldre)	-.16** (-.03)	-.00 (-.00)
Kjønn (ref: gutter)		-.05 (-.01)
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)		-.05 (-.02)
Familiens SØS		.08*** (.06)
Skoletrivsel		.52*** (.16)
Relasjon til venner		.11*** (.04)
Foreldrerelasjon		.42*** (.12)
Selvbilde		1.36*** (.50)
Justert R2	0.1	45.9

** : $p < 0.05$; *** : $p < 0.01$

6.4. Sammenligning av ungdom som har delt bosted og som bor med begge foreldrene

Det vil nå gjennomføres to separate regresjonsanalyser, den ene for ungdom som har *delt bosted* (regresjonsanalyse 2) og den andre for ungdom som *bor med begge foreldrene* (regresjonsanalyse 3). Dette gjør jeg for å undersøke hvordan de uavhengige variablene har sammenheng med ungdommenes rapporterte *livstilfredshet*, og om det arter seg forskjeller mellom gruppene. Regresjonene er bygget opp på den måten at det blir testet om bakgrunnsvariablene *kjønn*, *alder* og *familiens sosioøkonomiske status* har en direkte eller indirekte påvirkning på *livstilfredshet* gjennom en stegvis introduisering av de uavhengige variablene. Modell 1 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) i regresjonene består av kontrollvariablene alene for å se i hvilken grad de spiller inn på avhengig variabel. For å kunne sammenligne ungdom som har *delt bosted* med ungdom som *bor med begge foreldrene*, og hvorvidt noen av de uavhengige variablene er av større betydning for den ene eller andre gruppen, benyttes konfidensintervallene for (b). Konfidensintervallet er satt til 95%, og kan leses av i vedlegg 5, tabell 20. Dersom konfidensintervallene overlapper er det ikke mulig å hevde at de aktuelle variablene er av større betydning for den ene gruppen sammenlignet med den andre (Christophersen, 2009, s 145).

6.4.1. Delt bosted

I modell 1 på neste side (regresjonsanalyse 2, tabell 5) er variablene *kjønn*, *alder* og *familiens SØS* presentert sammen. Bakgrunnsvariablene forklarer svært lite av den samlede variansen i *livstilfredshet* (3,3%). I modell 2 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) inkluderes *relasjoner til foreldre*, *venner* og *skoletrivsel*. Den forklarte variansen øker og er her på 25,9%. I modell 3 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) inkluderes *selvbilde* og modellens forklaringsgrad øker betydelig til 45%.

Tabell 5: Hierarkisk multipel regresjonsanalyse for ungdom med *delt bosted*

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	b (Beta)	b (Beta)	b (Beta)
Konstant	6.76***	.08	-.44
Kjønn (ref: gutter)	-.58*** (-.17)	-.58*** (-.17)	-.03 (-.00)
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)	.01 (.00)	-.07 (-.03)	.09 (-.04)
Familiens SØS	.12** (.09)	.04 (.03)	.03 (.02)
Skoletrivsel		.96*** (.30)	.48*** (.15)
Relasjon til venner		.36*** (.13)	.20*** (.07)
Foreldrerelasjon		.76*** (.22)	.34*** (.10)
Selvbilde			1.33*** (.52)
Justert R2	3.3	25.9	45

** : $p < 0.05$; *** : $p < 0.01$

Av modell 1 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) fremgår det først at jenters gjennomsnittlige *livstilfredshet* er $-.58$ skalaenheter lavere enn for gutter. Når det så kontrolleres for *kjønn* og *alder* ser vi at ungdoms gjennomsnittlige *livstilfredshet* er $.12$ skalaenheter høyere for ungdom som kommer fra familier med *høyere sosioøkonomisk status*, sammenlignet med ungdom fra familier med *lavere sosioøkonomisk status*. Det skjer ingen endringer for koeffisienten for *kjønn* når det i modell 2 kontrolleres for *relasjoner til foreldre, venner og skoletrivsel*. Betydningen av *familiens sosioøkonomiske status* går ned, og den er ikke lenger signifikant. Aldersforskjellen i modell 2 endres fra modell 1 og indikerer at ungdom på Vg3 rapporterer om *lavere livstilfredshet* enn ungdom på Vg1 ved at gjennomsnittlig *livstilfredshet* er $-.07$ skalaenheter lavere for ungdom på Vg3. Sammenhengen er derimot ikke signifikant. Så langt er det en tendens til kjønnsforskjeller i rapportert *livstilfredshet*, kontrollert for *sosiale relasjoner og skoletrivsel*.

Videre viser modell 2 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) at ungdoms *relasjoner til foreldre, venner og skoletrivsel* er signifikant relatert til *livstilfredshet*, når det kontrolleres for *kjønn, alder og familiens SØS*. Den ustandardiserte koeffisienten (b) viser at jo sterkere relasjoner ungdommene har til sine foreldre og venner, jo høyere er deres gjennomsnittlige *livstilfredshet*, hvilket støtter hypotese 2 om at *høy livstilfredshet er relatert til gode sosiale relasjoner til foreldre, venner og skolen*. Gode *foreldrerelasjoner* har større betydning for rapportert

livstilfredshet enn gode *relasjoner til venner* (Beta = .22 vs. .13). Ungdoms *skoletrivsel* viser seg imidlertid å ha større påvirkning på gjennomsnittlig *livstilfredshet* (Beta = .15), sammenlignet med *relasjon til foreldre og venner*. Forhold til foreldre, venner og skolen utgjør sentrale aspekter for ungdoms *livstilfredshet* da den forklarte varians for modell 2 (tabell 5) utgjør 25,9%.

I modell 3 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) blir *selvbilde* introdusert og har signifikant betydning for rapportert *livstilfredshet* kontrollert for de andre variablene. Den gjennomsnittlige *livstilfredshet* er 1.33 høyere for ungdom som har et mer positivt *selvbilde*, kontrollert for *kjønn, alder, familiens SØS, relasjoner* og *skoletrivsel*. Dette gir støtte til hypotese 3 om at *ungdom som rapporterer om et godt selvbilde rapporterer om høyere livstilfredshet enn ungdom med et mindre positivt selvbilde*. Videre viser regresjonsanalyse 2 (tabell 5) at kjønnsforskjellen nærmest forsvinner når *selvbilde* introduseres, den samme trenden vises for *familiens SØS*. Kjønn og selvbilde har dermed en sammenheng, men koeffisientene for *kjønn*, og *familiens SØS* er ikke signifikante. *Alder* endrer fortegn i modell 3 (tabell 5) og antyder at eldre ungdom rapporterer om høyere *livstilfredshet*, og at rapportering av *livstilfredshet* henger sammen med rapportering av *selvbilde*. Koeffisienten for *alder* imidlertid ikke signifikant. Ungdoms *relasjoner til foreldre, venner og skoletrivsel* følger samme trender i modell 3 (regresjonsanalyse 2, tabell 5) som i modell 2 (tabell 5), men alle variablene forklarer mindre av variasjon i *livstilfredshet* når *selvbilde* inkluderes. Dette indikerer at ungdom med positive relasjoner og høy skoletrivsel har et mer positivt *selvbilde* enn ungdom med svakere relasjoner og lav skoletrivsel, og effekten av *selvbilde* går gjennom relasjoner. Ved å kontrollere for *selvbilde* øker modellens forklaringsgrad betraktelig. Ungdoms *selvbilde* har størst påvirkning på gjennomsnittlig *livstilfredshet* (Beta = .52), sammenlignet med de øvrige variablene inkludert i modellen. Det som viser seg å ha betydning for rapportert *livstilfredshet* for ungdom med *delt bosted* er *relasjoner til foreldre, venner, skoletrivsel og selvbilde*.

6.4.2. Bor med begge foreldrene

I regresjonsanalysen for denne gruppen (regresjonsanalyse 3, tabell 6) viser det seg samme trender blant kontrollvariablene som for *delt bosted* (regresjonsanalyse 2, tabell 5). Modell 1 (regresjonsanalyse 3, tabell 6) som inkluderer variablene *kjønn, alder* og *familiens SØS* forklarer 2,3% av den samlede variansen i *livstilfredshet*. I modell 2 (tabell 6) inkluderes variablene for ungdoms *relasjoner til foreldre, venner, og skole*, og den forklarte variansen

stiger til 28,6%. I modell 3 (tabell 6) inkluderes igjen *selvbilde*, og den forklarte variansen øker til 46%.

Tabell 6: Hierarkisk multipl linear regresjonsanalyse for ungdom som bor med begge foreldrene

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	b (Beta)	b (Beta)	b (Beta)
Konstant	6.88***	-.46	-.85***
Kjønn (ref: gutter)	-.42*** (-.11)	-.46*** (-.12)	-.05 (-.01)
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)	.00 (.00)	-.04 (-.02)	-.04 (-.01)
Familiens SØS	.12*** (.09)	.02 (.02)	.08*** (.06)
Skoletrivsel		1.02*** (.31)	.53*** (.16)
Relasjon til venner		.29*** (.11)	.09*** (.03)
Relasjon til foreldre		.95*** (.26)	.44*** (.12)
Selvbilde			1.36*** (.50)
Justert R2	2.3	28.6	46

. p < 0.05; *. p < 0.01

Modell 1 (regresjonsanalyse 3, tabell 6) viser at jenters gjennomsnittlige *livstilfredshet* er -.42 lavere enn for gutter. Kontrollert for *kjønn* og *alder* er gjennomsnittlig *livstilfredshet* .12 skalaenheter høyere for ungdom som kommer fra familier med *høy SØS*, sammenlignet med ungdom fra familier med *lav SØS*. Når det i modell 2 (tabell 6) kontrolleres for ungdoms *relasjoner til foreldre, venner* og *skoletrivsel*, øker kjønnskoeffisienten (-.46). Alderskoeffisienten endres fra modell 1 (-.04) og viser at ungdom på Vg3 rapporterer om *lavere livstilfredshet* sammenlignet med ungdom på Vg1, men koeffisienten for alder er derimot ikke signifikant. Koeffisienten for *familiens SØS* forsvinner nærmest, og er ikke lenger signifikant (.02).

Av modell 2 (regresjonsanalyse 3, tabell 6) fremgår det at ungdoms *relasjoner til foreldre, venner* og *skolen* er signifikant relatert til *livstilfredshet*, når kontrollert for *kjønn, alder* og *familiens SØS*. Igjen tydeliggjøres det at jo bedre relasjoner ungdom har til sine foreldre og venner, og jo høyere skoletrivsel, desto høyere blir deres gjennomsnittlige *livstilfredshet* - hvilket støtter hypotese 2. *Foreldrerelasjoner* har større betydning for ungdoms rapporterte *livstilfredshet* enn *relasjoner til venner* også for denne gruppen (Beta = .26 vs Beta = .11).

Skoletrivsel har imidlertid størst påvirkning på gjennomsnittlig *livstilfredshet* (Beta = .31), sammenlignet med *relasjoner til foreldre og venner*.

Når *selvbilde* inkluderes i modell 3 (regresjonsanalyse 3, tabell 6) skjer det tilsvarende endringer som for *delt bosted*. *Kjønnsforskjellen* forsvinner nærmest helt som viser at kjønnseffekten går gjennom *selvbilde* og har en indirekte sammenheng med *livstilfredshet*, hvilket tilsier at gutter rapporterer om et mer positivt *selvbilde* enn jenter. Kjønnskoeffisienten er imidlertid ikke signifikant. Noe av *alders* påvirkning på *livstilfredshet* går via *relasjoner, skoletrivsel* og *selvbilde* (modell 2 og 3, tabell 6), men alderskoeffisienten er ikke signifikant. Koeffisienten for *familiens SØS* er i modell 3 (tabell 6) signifikant og indikerer at ungdom fra familier med *høy SØS* rapporterer om høyere *livstilfredshet*, og at *selvbilde* spiller en rolle for sammenhengen mellom *familiens SØS, relasjoner* og *livstilfredshet*. Videre viser resultatene at den gjennomsnittlige *livstilfredsheten* er 1.36 skalaenheter høyere for ungdom som har et mer positivt *selvbilde*, kontrollert for de øvrige uavhengige variablene. *Selvbilde* forklarer mer av variasjonen i *livstilfredshet* enn *relasjoner til foreldre, venner* og *skoletrivsel* også for denne gruppen (Beta = .50). Hypotesen om at *ungdom som rapporterer om et positivt selvbilde rapporterer om høy livstilfredshet* støttes også i denne regresjonsmodellen (tabell 6). Ungdoms *relasjoner til foreldre, venner* og *skoletrivsel* følger samme trender som for *delt bosted* (regresjonsanalyse 2, tabell 5) når *selvbilde* inkluderes, altså ser positive *relasjoner* og *skoletrivsel* ut til å føre til et mer positivt *selvbilde* og følgelig høyere *livstilfredshet*. Faktorer som har betydning for *livstilfredshet* for ungdom med som *bor med begge foreldrene* er som for *delt bosted; relasjoner til foreldre og venner, skoletrivsel* og *selvbilde*, og i tillegg *familiens sosioøkonomiske status*.

6.4.3. Sammenligning av regresjonene

Resultatene fra regresjonsanalyse 2 og 3 for ungdom i de to familiestrukturene (modell 3, tabell 5 og 6), viser at *relasjoner til venner* har større betydning for rapportert *livstilfredshet* for ungdom med *delt bosted* enn for ungdom som *bor med begge foreldrene* (Beta = .07 vs .03). *Foreldrerelasjoner* har større betydning for rapportert *livstilfredshet* for ungdom som *bor med begge foreldre* enn ungdom med *delt bosted* (Beta = .12 vs .10). Spørsmålet er om forskjellene er signifikante. Når vi ser på konfidensintervallene for *relasjoner til foreldre* og *venner* for modell 3 (vedlegg 5, tabell 20) er det tydelig at intervallene for de to gruppene overlapper, slik at det ikke kan konkluderes at *venner* er signifikant viktigere og betyr mer for ungdom med *delt*

bosted når det kommer til rapportert *livstilfredshet*, eller foreldre mer for ungdom som *bor med begge foreldre*.

Når det gjelder sammenhengen mellom *livstilfredshet* og de uavhengige variablene, kan noe av den effekten ungdoms *selvbilde* har på rapportert *livstilfredshet* gå via deres *relasjoner til foreldre, venner og skolen* - og omvendt. Positive foreldrerelasjoner og vennskapsforhold kan føre til et mer positivt selvbilde. Relasjoner til foreldre og venner er sterkt positivt korrelert med *livstilfredshet*, hvilket antyder at ungdom er mer tilfredse med livet når de har nære venner rundt seg og har gode relasjoner til sine foreldre.

7. Diskusjon

I dette kapittelet vil jeg først oppsummere analysenes viktigste funn samt hvorvidt oppgavens hypoteser kan støttes eller ikke. Deretter vil resultatene diskuteres i en sosialfaglig kontekst hvor det vil legges vekt på hvordan de ulike teoretiske perspektivene kan brukes som verktøy i familiebehandlingsarbeid for å fremme ungdoms livskvalitet samt hvordan legge til rette for gode familieliv, om det foregår i ett eller to hjem. Avslutningsvis diskuteres oppgavens begrensninger, før forslag til videre forskning presenteres.

7.1. Funn og hypoteser

Studiens resultater viser at ungdom i videregående skole i Oslo generelt er ganske tilfredse med livet sitt, en tendens som også fremgår i tidligere ungdataundersøkelser (Bakken, 2018, 2019). Resultater fra den univariate analysen viste at gjennomsnittet for ungdommenes *livstilfredshet* ligger forholdsvis høyt (punkt 6.1, tabell 1) hvilket indikerer at de fleste ungdom rapporterer at de er tilfredse med livet sitt, om de har delt bosted eller bor med begge foreldrene sine. Dette er positivt i et samfunnsperspektiv og for den enkelte ungdom, og kan bidra til diskusjonen om hvorvidt delt bosted er en god eller dårlig løsning for ungdom da det fremkommer at de fleste ungdom er generelt fornøyde med livet uavhengig av familiestruktur.

Resultatene fra de bivariate analysene og regresjonene viser at det ikke er betydelige forskjeller i rapportert *livstilfredshet* mellom ungdom som har delt bosted og ungdom som bor med begge foreldrene sine. I den første regresjonsanalysen (punkt 6.3.1, tabell 4) viser resultatene at ungdom som har *delt bosted* ikke rapporterer om signifikant lavere *livstilfredshet* enn ungdom som *bor med begge foreldrene*, når det kontrolleres for de uavhengige variablene *foreldre- og vennerelasjoner, skoletrivsel og selvbilde*. Dette viser at *familiestrukturen* ikke ser ut til å

forklare variasjon i *livstilfredshet*, hvilket samsvarer med tidligere forskning på delt bosted (Blaasvær mfl., 2017; Skjørten mfl., 2007). Hypotesen om at *ungdom som har delt bosted rapporterer ikke om lavere livstilfredshet enn ungdom som bor med begge foreldrene sine* kan imidlertid ikke bekreftes. Videre viser resultatene fra regresjonsanalysene (punkt 6.3.1, tabell 4, 6.4.1, tabell 5 og 6.4.2. tabell 6) at *livstilfredshet* varierer med ungdoms *relasjoner til foreldre, venner, skoletrivsel og selvbylde*, og at rapportert *livstilfredshet* kan arte seg noe forskjellig basert på *familiens sosioøkonomiske status* da *høy SØS* er relatert til *høy livstilfredshet*. Ungdoms sosiale relasjoner, skoletrivsel og selvbylde viser seg i denne studien å ha særlig betydning for hvor *tilfredse de er med livet*.

Resultatene bekrefter videre oppgavens hypotese 2 om at *høy livstilfredshet er relatert til gode relasjoner til foreldre, venner og skolen*. Dette er i samsvar med tidligere forskning (Danielsen, 2009; Gilman & Huebner, 2003; Proctor et al., 2009). I tillegg støttes antagelsen om at *relasjoner til foreldre* har større betydning for ungdoms rapporterte *livstilfredshet* enn *relasjoner til venner*. Positive foreldre- og vennsapsrelasjoner har en sterk positiv sammenheng med ungdoms rapporterte *livstilfredshet* - jo sterkere foreldre- og vennsapsrelasjoner, desto høyere rapportert *livstilfredshet*. Sammenhengen stemmer også overens med tall fra ungdomsundersøkelsene, hvor flesteparten av ungdom i Norge, på ungdomsskolen og i videregående skole, er fornøyde med livet sitt, har gode og tillitsfulle forhold til sine foreldre, har nære venner og trives på skolen (Bakken, 2018, 2019, Bakken mfl., 2016). Foreldre og venner har som diskutert tidligere stor betydning for barn og ungdom. Denne studien gir et bilde av at gode relasjoner til foreldre og familie forsetter å være viktig for ungdoms utvikling, sosial utfoldelse og *opplevelse av sammenheng i livet*. Ikke minst viser resultatene betydningen av et godt forhold til skolen for ungdommenes *livstilfredshet*. I tillegg fremheves betydningen av forhold som antas å være viktige for hvorvidt *delt bosted* fungerer godt; kvaliteten på relasjonen mellom barn og foreldre, og sosialt nettverk (Blaasvær mfl., 2017; Nilsen et al., 2019; Skjørten mfl., 2007).

Videre kan det på bakgrunn av resultatene argumenteres for at *selvbylde* er en viktig psykososial faktor for ungdom i denne studien i rapportering av *livstilfredshet*, ved hvordan ungdoms *selvbylde* utgjør den viktigste forklaringsvariabelen for deres rapporterte *livstilfredshet* (regresjonsanalyse 2 og 3, tabell 5 og 6). Hypotese 3 om at *ungdom som rapporterer om et positivt selvbylde rapporterer om høyere livstilfredshet enn ungdom med et mindre positivt selvbylde* kan dermed bekreftes. Samtidig støtter resultatene antagelsen om at ungdom med *gode*

relasjoner til foreldre, venner og skolen rapporterer om *et mer positivt selvbilde* enn ungdom med svakere relasjoner, et bilde som samsvarer med tidligere forskning (Baumeister, 1997; Birkeland, 2012; Harter, 1993). Dette kan tolkes som at ungdom som opplever å ha sterke relasjoner til foreldre og venner, og trives på skolen rapporterer om et mer positivt selvbilde enn ungdom som har svakere relasjoner og lavere skoletrivsel, og følgelig også om høyere *livstilfredshet*. En slik sammenheng viser hvordan ungdoms *selvbilde* kan utvikles og påvirkes gjennom gode foreldre- og vennsrelasjoner, samt forhold til skolen, som igjen har betydning for deres *livskvalitet* og *opplevelse av sammenheng i livet*. I tillegg kan *selvbilde* fungere som en ressurs og virke beskyttende mot livsutfordringer.

Resultatene fra de bivariate analysene og regresjonene viser *kjønnsforskjeller* i rapporteringen av *livstilfredshet*, hvor jenter rapporterer om lavere *livstilfredshet* enn gutter. Derimot viser regresjonene at kjønnseffekten er indirekte, kontrollert for *selvbilde* for begge grupper (regresjonsanalyse 2 og 3, modell 3, tabell 5 og 6). Det vises videre en sammenheng mellom *kjønn* og *selvbilde* ved hvordan gutter rapporterer om et mer positivt *selvbilde* enn jenter, som er relatert til høyere *livstilfredshet*. Dermed kan noe av kjønnsforskjellen i rapportert *livstilfredshet* forklares med at jenter rapporterer om et mindre positivt *selvbilde*, imidlertid er sammenhengen ikke signifikant forskjellig fra gutter.

Generelt viser studiens resultater at forholdene inkludert i analysen har en betydning for ungdoms rapporterte *livstilfredshet*, uavhengig av om de har *delt bosted* eller *bor med begge foreldrene*. Fellesfaktorer med betydning for rapportert *livstilfredshet* for ungdom i de ulike familiestrukturene er deres *relasjoner til foreldre og venner, skoletrivsel og selvbilde*. Faktorene kan arte seg noe ulikt for ungdom fra familier med *høy eller lav sosioøkonomisk status*, ved hvordan ungdom fra familier med *høy SØS* i gjennomsnitt rapporterer om sterkere relasjoner til foreldre og venner, høyere skoletrivsel og *høy livstilfredshet*, hvilket samsvarer med tidligere forskning (Bakken mfl., 2016; Zachrisson & Dearing, 2014). Gode *foreldrerelasjoner* er viktigere for rapportert *livstilfredshet* enn gode *vennsrelasjoner* for begge grupper (regresjonsanalyse 2 og 3, modell 3, tabell 5 og 6). *Selvbilde* utmerker seg som en spesielt betydningsfull faktor for hvor *tilfredse med livet* ungdommene rapporterer å være, med tanke på at variabelen øker den forklarte variansen med flere prosentpoeng for begge gruppene. Resultatene viser videre at *selvbilde* påvirkes av og påvirker flere av de uavhengige variabelenes effekt på rapportert *livstilfredshet* ved hvordan betydningen av relasjoner til foreldre, venner og skolen synker når selvbilde inkluderes. Dette tilsier at sterke foreldrerelasjoner, positive

vennskapsforhold og høy skoletrivsel fører til et mer positivt selvbilde, eller omvendt. Sammenhengen mellom sosial støtte, selvbilde, *opplevelse av sammenheng i livet* og livskvalitet er fremhevet i flere studier (Antonovsky, 1996; Birkeland, 2012; Diener & Diener, 1995; Proctor et al, 2009).

Oppsummeringsvis kan ikke studien bekrefte at det er forskjeller i rapportert *livstilfredshet* mellom ungdom som har *delt bosted* og ungdom som *bor med begge foreldrene* da regresjonsanalysen (punkt 6.3.1.) ikke gir signifikante resultater. Gjennomgående viser resultatene at ungdom med gode foreldre- og vennskapsrelasjoner, høy skoletrivsel og et positivt selvbilde rapporterer om høy *livstilfredshet*, uavhengig av familiestruktur.

7.1.1. Variasjon i livstilfredshet blant ungdom med delt bosted

Resultatene fra regresjonsanalyse 2 *delt bosted* (punkt 6.4.1, tabell 5) viser at ungdom med delt bosted som rapporterer om *høy livstilfredshet*, generelt sett har gode og tillitsfulle relasjoner til foreldrene sine. Det er dermed rimelig å anta at de har gode relasjoner til foreldrene i begge hjem. Ungdom som rapporterer om *høy livstilfredshet* vil generelt sett ha gode vennskapsrelasjoner, trives på skolen og ha et positivt selvbilde. Dette er faktorer som kan bidra til at de trives med familiestrukturen. Resultatene samsvarer med tidligere forskning på delt bosted (Blaasvær mfl., 2017; Nilsen et al., 2019; Skjørten mfl., 2007). Dermed kan eventuelle negative effekter av delt bosted og familieomforming modereres av *gode sosiale relasjoner*, særlig positive *foreldrerelasjoner*. For ungdom som har *delt bosted* og rapporterer om *lavere livstilfredshet* viser resultatene at de generelt har gjennomgående svakere foreldre- og vennskapsrelasjoner, lavere skoletrivsel og et mindre positivt selvbilde. Hvilke faktorer som er av størst betydning i denne sammenhengen, om det er dårlige relasjoner til foreldrene i begge hjem eller manglende sosial tilhørighet, har jeg ikke grunnlag for å anta. Studien gir et viktig bidrag til kunnskap om variasjon i familieliv for ungdom som har to hjem, og hvilke faktorer som bidrar til å fremme god livskvalitet for ungdom. Kunnskap om slike faktorer og forutsetninger kan bidra til å hjelpe familier der dette ikke er tilstrekkelig tilstede.

7.2. Et systemisk helhetsperspektiv på familieliv og ungdoms livstilfredshet

Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke sammenhengen mellom *familieliv* og *ungdoms livstilfredshet* i et salutogeneseperspektiv, med et systemisk blick på hva som bidrar til at ungdom med delt bosted rapporterer at de er *tilfredse med livet*. Et slikt perspektiv bidrar til en helhetsorientert, positiv og mangfoldig diskusjon av familie- og ungdomsliv. Hensikten

har ikke vært å kommentere hvilken familiestruktur som er best, heller ønsker jeg ikke å neglisjere belastninger familieomforming eller utvidelse av familien kan være for ungdom og deres familier. Formålet har gjennomgående vært å nyansere tematikken, da det i en sosialfaglig kontekst trengs kunnskap om «både-og» (Hertz, 2011). Jeg ønsker å bidra til utvidelse av normalitetsbegrepet om familien eller «*kjernefamilien*», til å inkludere mer mangfold og variasjon (Solem, 2017, kap. 5). Min studie taler også for at familien består på tvers av steder, form og familieenheter, og at familieliv på mange måter er en *relasjonell og emosjonell praksis*, i samsvar med funn fra den store norske delt bosted-undersøkelsen (Aarseth, 2018; Skjørten mfl., 2007).

Som påpekt av Moxnes (1999) har mange forsøkt å vise at en familietype er bedre enn andre, men fremdeles har ingen lyktes. Ved å ta blikket vekk fra hva som er best og heller se på ulike familieformer og hva som kjennetegner gode familieliv og god livskvalitet, blir kanskje kunnskapsbidraget størst (Moxnes, 1999). Min studie viser at om ungdom bor i ett eller to hjem ikke er den avhengige faktoren; ungdoms *livstilfredshet* er avhengig av deres *relasjoner til foreldre, venner og skolen, og deres opplevelse av sammenheng i livet*. Delt bosted representerer en nyere familieform som kan utfordre etablerte sannheter om kjernefamilien og foreldre-barnrelasjonen (Haaland, 2002). Resultater fra denne studien har vist at psykososiale faktorer i og utenfor hjemmet og sosiale relasjoner har vesentlig betydning for ungdoms *livstilfredshet*, om de har ett eller to hjem. Ved å se på variasjon blant ungdom med delt bosted kan man få et bilde av familierelasjonene og psykososiale forhold i og rundt ungdommen, og hvilke faktorer som har betydning for deres *livstilfredshet*. Samtidig kan barn og ungdom veksle mellom forskjellige familieformer når de veksler mellom sine hjem (Lidén & Skjørten, 2007). Om familiestrukturen fremstår som mer fordelaktig for noen enn for andre bør imidlertid tolkes med forsiktighet da denne studien ikke har det hele bildet. Denne oppgaven synliggjør hvordan ungdom vurderer sitt liv ut fra flere faktorer, i et gjensidig samspill, og at det ikke er nok å fokusere på én del for å forstå hva som er et godt ungdomsliv eller god livskvalitet for den enkelte ungdom.

7.2. Ressursorientert og helsefremmende arbeid i en sosialfaglig kontekst

Med inspirasjon fra de teoretiske perspektivene om systemteori, salutogenese og «*sence of coherence*» kan resultatene fra regresjonsanalysene forstås som at gode sosiale relasjoner i og utenfor hjemmet kan gi tilgang på og være en viktig kilde til psykososiale ressurser som har betydning for ungdoms trivsel og velvære - som er viktig om de har delt bosted eller bor med

begge foreldrene sine. Hjemmet, venner og skolen utgjør viktige sosiale arenaer for ungdom i denne studien. Resultatene viser at ungdoms relasjoner til foreldre, venner og skolen har vesentlig betydning for deres rapporterte livstilfredshet, og deres selvbilde, og kan karakteriseres som *trivselsfremmende eller salutogene faktorer*. Dette gir grunnlag for å anta at ungdom med gode og tillitsfulle foreldrerelasjoner mottar trygghet, anerkjennelse og støtte som vil påvirke deres *opplevelse av sammenheng i livet* (SOC) og selvbilde. Ikke minst viser resultatene at skoletrivsel og forhold til skolen har stor betydning for rapporterte *livstilfredshet* for ungdom i denne studien, uavhengig av familiestruktur. Skolen kan som nevnt tidligere være en sentral arena for vennsapsrelasjoner og fellesskap, som kan bidra til opplevelse av tilhørighet. Slike faktorer har vist seg å ha betydning for selvbilde og *opplevelse av sammenheng i livet* (SOC), hvilket resultatene gjenspeiler ved hvordan skoletrivsel har sterk positiv sammenheng med venner og selvbilde. Kunnskap om sammenhengen mellom sosial støtte, hvordan man opplever seg selv og hvordan man forstår og møter omgivelsene er viktig i en sosialfaglig kontekst, ved hvordan selvbilde og SOC kan fungere som ressurser i møte med ulike livssituasjoner. Studien illustrerer et sirkulært samspill mellom ungdommen og deres omgivelser. I et systemisk helhetssyn vil endringer i ett system, familien, påvirke andre systemer ungdommer er del av, som skolen (Hustad, 2005). Funnene kan være en påminnelse om å tenke sirkulært og helhetlig for å få en bredere forståelse av ungdom, familieliv og foreldre-barn-relasjoner ved å se på sammenhengen det forekommer i og hvordan de er situerte (Solem, 2011).

Kunnskap om sammenhengen mellom familiestruktur når foreldrene skiller lag og ulike utfall for unges levekår, skoleprestasjoner, helse og trivsel kan for det første ha betydning for hvilke løsninger foreldre velger for barna i etterkant av et samlivsbrudd (Andenæs et al., 2017; Kitterød et al., 2016.). For det andre har det praktiske implikasjoner for hvordan hjelpetjenester møter familier og ungdom, om det er i meglingsaker, barne- og ungdomspsykiatrien eller på familievernkontoret (ibid.). I den forbindelse vil kunnskap om trivsel- og helsefremmende faktorer ha stor nytteverdi for familiebehandlingsarbeid og familievernet. Selv om hensikten med denne oppgaven ikke har vært å utarbeide retningslinjer for familierapeuter eller evaluere hvilken bosituasjon som er den beste etter skilsmisse, kan være viktig å fremheve noen praktiske implikasjoner for familierapi som følge av et av studiens viktigste funn; *betydningen gode foreldre- og vennsapsrelasjoner kan ha for ungdoms livstilfredshet, og opplevelse av sammenheng i livet*. Trivselsfremmende tiltak i denne sammenheng kan handle om at familieveiledning gir hjelp til å jobbe med kvaliteten på samspillet mellom foreldre og ungdom,

og familien som helhet. Ved å styrke ungdoms relasjoner til foreldrene og foreldrenes relasjon seg imellom, kan konflikter forebygges og samspillet forbedres. I systemisk familiearbeid er fokuset på det som skjer *mellom mennesker* for å forstå hvordan individuelle og familiære vansker oppstår, opprettholdes og løses, i tillegg til det biopsykososiale samspillet som er tilstede. Resiliens som konsept og kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer kan ha viktige praktiske implikasjoner for familierterapi, og gi økt kunnskap til familierapeuter om hvordan ulike faktorer samspiller og kan påvirke hverandre (Vedeler, 2012). Dermed kan det fokuseres på utviklingsstøttende samspill mellom barn, ungdom og foreldre, som igjen kan fremme ungdoms livstilfredshet (Mæhle, 2000). Vedeler (2012) argumenterer for at en *familie- og ressursorientering* er nyttig i all behandling og psykososialt arbeid, da det krever at man ser familien og -relasjonene som ressurser. De presenterte perspektivene kan dermed være gode teoretiske verktøy i arbeid med familier og ungdom, da de setter ressurser og muligheter i sentrum som kan bidra til å fremme trivsel og helse. Som løsningsfokusert familierterapi understreker: ser man etter ressurser og *det som virker*, dukker det opp overalt (De Shazer & Berg, 1997).

Fremdeles eksisterer det normative modeller for familieforståelse, og kanskje er det umulig ikke å være normativ i møte med familier (Frøyland, 2017). Enhver familie har sin kultur, men er også preget av samfunnet den inngår i, samtidig er ikke en familie lik en annen (Vedeler, 2011). Som fagfolk, hjelpere og familierapeuter er det nødvendig med kunnskap om individuelle og kontekstuelle forhold, som kan bli marginalisert i møtet med normer (Andenæs mfl., 2017). En slik *multidimensjonell* tilnærming fanger opp flere perspektiver i undersøkelse av familieforhold, hvilket muliggjør å se utover strukturelle faktorer (Solem, 2002). Kunnskap om variasjoner i familie- og ungdomsliv eller i foreldre-barn-relasjoner bør ikke overses, men heller integreres. En systemisk helhetsorientering i møte med ungdom kan brukes til å få informasjon om relasjoner og betydningsfulle andre i deres liv, og hvilke forhold som er viktige for deres livskvalitet og opplevelse av sammenheng i livet. I tillegg er det et vesentlig poeng for fagfolk og hjelpere hvordan sosial støtte kan gå langt utover kjernefamilien, som kan være viktig del av barnas sosiale nettverk, om det er venner, lærere, besteforeldre eller andre voksne (Daatland & Herlofson, 2004). Gjennom å se på familieliv som en situert praksis vil det ovenstående påvirke hvordan vi tilrettelegger familiepraksis på, offentlig og privat, som får konsekvenser for statlig regulering og familiers organisering, som foreldrepraksis og barnets rolle i familien (Solem, 2011, 2013). Hvordan vi forstår for eksempel ungdomsliv påvirker betydningen vi gir ungdom (Solbrække & Aarseth, 2006). For familiebehandlingsarbeid betyr

det at «*helheten er større enn summen av de enkelte delene*» (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s 28). Prinsippet om «*skreddersøm*» i møte med familier synliggjøres, som referer til viktigheten av å tilpasse behandling til hver enkelt families behov, da familier og problemer har sin unike utviklingshistorie som må behandles på en unik måte gjennom å se på hvordan de ulike systemene interagerer (Hustad, 2005).

Min studie understreker hvordan ungdom og deres livstilfredshet må forstås i sammenheng med familien og deres omgivelser. Studiens funn bidrar med kunnskap som kan være relevant for å undersøke variasjon i ungdomsliv, familieliv og familierelasjoner, og danne premisser for eventuelle forebyggende og trivselsfremmende tiltak. Slik kunnskap er verdifullt for alt sosialfaglig arbeid.

7.3. Oppgavens begrensninger

Da denne oppgaven baserer seg på en tverrsnittsstudie, kan jeg derfor ikke si noe om hvordan ungdoms *livstilfredshet* endrer seg over tid. Studiens resultater sier noe om ungdom i et gitt aldersspenn bosatt i Oslo kommune, og jeg kan ikke si noe om sammenhengen mellom familieliv og livstilfredshet for populasjonen ellers i Norge. Svakheten med tverrsnittstudier er at de ikke kan si noe sikkert om årsaksforhold eller hvilken vei sammenhengen går (Ringdal, 2013). Det jeg kan si noe om er antakelser om sammenhenger ved hvordan de ulike faktorene i og utenfor familien korrelerer med hverandre og er relatert til rapportert livstilfredshet.

Oppgaven baserer seg på en forståelse av *livstilfredshet* som ungdoms generelle vurdering av hvor tilfredse de er med livet. Et spørsmål er hva jeg egentlig måler med *livstilfredshetsmålet*. Forskning på subjektiv livskvalitet trekker frem at individer tilpasser seg livsbetingelsene de lever i, som betyr at barn og unge med relativt ulike levekår og livsbetingelser kan fremstå som like fornøyde med livet sitt (Helsedirektoratet, 2016). Ukjente tredjevariabler kan forklare noe av variasjonen i sammenhengen mellom de ulike uavhengige variablene presentert i denne studien, som kan påvirke rapportering av *livstilfredshet* positivt eller negativt. Umålte faktorer som fritidsaktiviteter og deltagelse i idrett, faktorer i nærmiljøet, psykisk helse eller kjæresteforhold hadde vært interessant å undersøke i denne sammenhengen. Andre metodiske begrensninger er hvordan kvantitative spørreundersøkelser forutsetter at begrep forstås likt hos respondentene, dermed kan det være utfordringer knyttet til validitet da spørsmål kan tolkes ulikt.

Oppgavens avgrensning vedrørende å kaste ut respondenter fra datagrunnlaget som har andre familiestrukturer enn delt bosted og å bo med begge foreldrene er en begrensning da det utvilsomt kan redusere variasjon og nyanser i resultatene, men avgjørelsen er ikke nødvendigvis en svakhet ettersom tema for denne oppgaven er *delt bosted*.

Det er i oppgaven ikke valgt å kontrollere for innvandringsbakgrunn, som er en svakhet da Oslo er en by med stort kulturelt mangfold. Kulturforskjellene kan imidlertid være store og familiene er kanskje ikke sammenlignbare, samtidig kan det eksistere familieformer som kanskje ikke fanges opp av spørsmålet om familiestruktur.

Kvaliteten på ungdoms relasjoner til foreldre, skoletrivsel og selvbilde er målt ut fra indekser, samt familiens sosioøkonomiske status. Begrensninger ved indekser er at nyanser reduseres, som betyr at jeg ikke får mulighet til å undersøke hvorvidt det er emosjonell støtte eller konfliktnivå i relasjonen til foreldrene har størst betydning for ungdoms rapporterte livstilfredshet i denne studien. Når det gjelder samlemålet på familiens SØS vet jeg ikke om det er tilgangen på de økonomiske eller kulturelle ressursene i familien som er av størst betydning i denne studien, selv om tidligere forskning viser at materielle ressurser, økonomi og foreldres utdanning er en viktig indikator for levekår og sosial klasse (Bakken mfl., 2016; Dearing, Zachrisson & Mykletun, 2011).

Resultatene viste at ungdoms *selvbilde* har sterkest sammenheng med deres rapporterte *livstilfredshet*. Selvbilde har større betydning enn foreldre, venner og skoletrivsel, samtidig er disse variablene sterkt positivt korrelert med hverandre. Selvbildevariabelen inneholder emosjonelle dimensjoner ved hvordan ungdom blir spurt om de ofte er «skuffet over seg selv» eller om de opplever det de driver med som «meningsfullt», som kan være relatert til vurdering av generell *livstilfredshet*. Samtidig kan enkelte sider av *livstilfredshetsmålet* være relatert til dimensjoner av selvbildevariabelen, som kan være en grunn til at de er sterkt korrelerte.

7.4. Forslag til videre forskning

Underveis i arbeidet med denne masteroppgaven har jeg gjort meg noen refleksjoner av hvilke områder innenfor dette temaet som kunne vært interessant å undersøke videre. Først og fremst hadde det vært interessant å undersøke om søsken kan ha en betydning i sammenhengen mellom familiestruktur og ungdoms livstilfredshet, samt inkludere flere variabler om ungdommens nettverk. Videre hadde det vært interessant å undersøke om gode foreldre- og vennsrelasjoner har tilsvarende betydning for ungdom som bor med én forelder, samt sammenligne flere familiestrukturer.

Forslag til videre forskning kan være en longitudinell undersøkelse av hvordan *familiesamholdet* for ungdom som har delt bosted endrer seg over tid, eller undersøke sammenhengen mellom familieliv og ungdoms livstilfredshet på nasjonalt nivå og se hvorvidt oppgavens funn kan være generaliserende for all ungdom i Norge. Kanskje er det særlig behov for longitudinell forskning da det fremdeles eksisterer lite forskning i norsk kontekst og internasjonalt på hvordan familiestrukturen fungerer for barn og særlig ungdom, og hvilke muligheter og konsekvenser den kan ha i et langsiktig perspektiv. Dette kan igjen bidra til at faglige begrunnelser og politiske beslutninger preges av mindre skråsikkerhet (Andenæs mfl., 2017).

8. Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven har vært å undersøke sammenhengen mellom familiestruktur, sosiale relasjoner, skoletrivsel, selvbilde og ungdoms rapporterte livstilfredshet med en familie- og ressursorientert tilnærming. Resultatene har vist at ungdom som rapporterer om gode relasjoner til foreldre og venner, høy skoletrivsel og et positivt selvbilde rapporterer om høy livstilfredshet uavhengig om de har delt bosted eller bor med begge foreldrene. Selvbilde viste seg å være en viktig psykososial ressurs og som den variabelen med størst betydning for rapportert livstilfredshet for begge grupper. Studien kan ikke konkludere med at rapportert livstilfredshet varierer avhengig av familiestruktur, da resultatene viste ikke-signifikante forskjeller mellom ungdom som har delt bosted og som bor med begge foreldrene i henhold til deres rapporterte livstilfredshet. I den forbindelse konkluderes det med at gode foreldre- og vennsrelasjoner, sosial støtte, skoletrivsel og et positivt selvbilde er viktige salutogene faktorer som kan fremme god livskvalitet for ungdom uavhengig om de har ett eller to hjem. I et systemisk helhetssyn kan disse sammenhengene forstås som at ungdom er i et gjensidig samspill med familien og omgivelsene rundt, og at de kan få tilgang til ressurser som har betydning for deres selvbilde og opplevelse av sammenheng i livet – faktorer som er viktig for å fremme livstilfredshet.

Resultatene bidrar til økt kunnskap om faktorer som har betydning for at ungdom som har delt bosted er tilfredse med livet, og hvordan deres relasjoner, forhold til skolen og selvbilde kan forstås som trivselsfremmende faktorer. Dette er relevant og nyttig kunnskap for familierapi og sosialt arbeid generelt da fagfeltene har fokus på barn, ungdom og familier, hvilke relasjoner de er del av og hvilken sammenheng de inngår i. Oppgaven gir et viktig bidrag til kunnskap om

variasjoner i familieliv og hvordan en måte å gjøre familie på ikke nødvendigvis er noe mer eller mindre god enn en annen.

9. Referanseliste

- Andenæs, A., Kjøs, P., Tjersland, O.A. (2017). Delt bosted - hva sier forskningen? *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 54(3), 277-283. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagessay/2017/03/delt-bosted-hva-sier-forskningen>
- Andenæs, A. (2014). The task of taking care of children: methodological perspectives and empirical implications. *Child and Family Social Work*, 19(3), 263-271. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00897.x>
- Andersen, P. L. & Dæhlen, M. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner* (NOVA Rapport 8/17). Oslo: NOVA, OsloMet.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, stress and coping*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Antonovsky, A. (1996). The Salutogenic model as a theory to guide health promotion. *Health Promotion International*, 11(1), 11-18. Hentet fra <https://academic.oup.com/heapro/article/11/1/11/582748>
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 16(5), 427-454. Hentet fra <https://link-springer-com.ezproxy.hioa.no/article/10.1007/BF02202939>
- Aarseth, H. (2018). Familie og intimitet i endring - sosiologiske perspektiver. *Fokus på familien*, 46(2), 84-102. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2018-02-02>
- Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018* (NOVA Rapport 6/18). Oslo: NOVA, OsloMet
- Bakken, A. (2019). *Ungdata. Nasjonale resultater 2019* (NOVA Rapport 9/19). Oslo: NOVA, OsloMet.
- Bakken, A., Frøyland, L. R., Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungata-undersøkelsene?* (NOVA Rapport 3/16). Oslo: NOVA, OsloMet
- Barne- og familiedepartementet (1981). Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barne- og familiedepartementet (06.02.2019). Avtaler om fast bosted og samvær. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/bosted-og-samvar/samvar/id749587/>
- Bauserman, R. (2002). Child Sdjustment in Joint-Custody Versus Sole-Custody

- Arrangements: A Meta-Analytic Review. *Journal of Family Psychology*, 16(1), 91-102. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.16.1.91>
- Baumeister, R. F. (1997). Identity, Self-Concept, and Self-Esteem: The Self Lost and Found. I Hogan, R., Johnson, J., Briggs, S. (red.). *Handbook of personality psychology* (s. 681-710). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50027-5>
- Baumrind, D. (1978). Reciprocal Rights and Responsibilities in Parent-Child Relations. *Journal of Social Issues*, 34(2), 179-196. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1111/j.1540-4560.1978.tb01038.x>
- Ben-Arieh, A., Casas, F., Frøntes, I., Korbin, J. E. (2014). Multifaceted concept of Child Well-Being. I Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I., Korbin, J. (red.) *Handbook of Child Well-Being* (s. 1-27). https://doi.org/10.1007/978-90-481-9063-8_134
- Birkeland, M. S., Melkevik, O., Holsen, I., Wold, B. (2012). Trajectories of global self-esteem development during adolescence. *Journal of Adolescence*, 35(1), 43-54. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.06.006>
- Blaasvær, N., Nøkleby, H., Berg, R. C. (2017). *Hva er konsekvensene av delt bosted for barn? En systematisk oversikt* (Rapport-2017). Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Boden, J. M., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2008). Does adolescent self-esteem predict later life outcomes? A test of the causal role of self-esteem. *Development and Psychopathology*, 20(1), 319–339. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1017/S0954579408000151>
- Boscolo, L., Cecchin, G., Hoffman, L. & Penn, P. (1987). *Milan Systemic Family Therapy*. New York: Basic Books.
- Bradshaw, J., Keung, A., Rees, G., Goswami, H., (2011). Children's subjective well-being: International comparative perspectives. *Children and youth services review*, 33(4), 548-56. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.05.010>
- Broberg, A., Almqvist, K., Tjus, T. (2006). *Klinisk barnpsykologi. Utvikling på avveier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bøe, T. (2015). *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet* (Rapport 12/2015). Oslo: Helsedirektoratet.
- Christophersen, K.-A. (2009). *Databehandling og statistisk analyse med SPSS* (4. utg.). Oslo:

Unipub.

- Christophersen, K.-A. (2012). *IMB SPSS / AMOS: Databehandling og statistisk analyse* (5. utg.). Oslo: Akademia.
- Currie, C., M. Molcho, W. Boyce, B. Holstein, T. Torsheim og M. Richter (2008). Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale. *Social Science & Medicine* 66(6),1429–36. <https://doi.org/10.1016/j.soscimed.2007.11.024>
- Danielsen, A. G., Samdal, O., Hetland, J. & Wold, B. (2009). School-Related Social Support and Students' Perceived Life Satisfaction. *The Journal of Educational Research*, 102(4), 303-318. <https://doi.org/10.3200/JOER.102.4.303-320>
- Danielsen, A. G. (2012). Hva henger sammen med skoletrivselen til norske ungdomsskoleelever? *Nordic Studies in Education*, 32(2), 115-125. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/54487161/hva_henger_sammen_med_skoletrivselen_til_norske_ungdomsskol.pdf
- Daatland, S. O. & Herlofson, K. (2004). *Familie, velferdsstat og aldring* (NOVA Rapport 7/2004). Oslo: NOVA, OsloMet
- De Shazer, S. & Berg, I. K. (1997). "What works?" Remarks on Research Aspects of Solution-Focused Brief Therapy. *Journal of Family Therapy*, 19(2), 121-124. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00043>
- Dearing, E., Zachrisson, H. D. & Mykletun, A. (2011). Fattigdommens konsekvenser for utvikling og psykisk helse. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 48(8), 785-787. Oslo: Norsk psykologforening. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/oppsummert/2011/08/fattigdomens-konsekvenser-utvikling-og-psykisk-helse?redirected=1>
- Derdikman-Eiron, R., Indredavik, M. S., Bratberg, G. H., Taraldsen, G., Bakken, I. J., & Colton, M. (2011). Gender differences in subjective well-being, self-esteem and psychosocial functioning in adolescents symptoms of anxiety and depression: Findings from the Nord- Trøndelag health study. *Scandinavian Journal of Psychology*, 52, 261–267. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2010.00859.x>
- Diener, E., & Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of Life Satisfaction and Self-esteem. I E. Diener (red.). *Social indicators research series: Vol. 38. Culture and well-being: The collected works of Ed Diener* (s. 71-91). NY: Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-90-481-2352-0_4

- Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of Life Satisfaction and Self-Esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653–663.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.653>
- Dragset, S, Ellingsen, S. (2009). Forståelse av kvantitativ helseforskning – en introduksjon og oversikt. *Nordisk Tidsskrift for Helseforskning*. 5(2), 100-114.
<https://doi.org/10.7557/14.244>
- Duchesne, A. P., Dion, J., Lalonde, D., Bégin, C., Émond, C., Lalonde, G., McDuff, P. (2017). Body dissatisfaction and psychological distress in adolescents: Is self-esteem a mediator? *Journal of Health Psychology*, 22(12), 563-569.
<https://doi.org/10.1177/1359105316631196>
- Ellingsæter, A. L., Winderberg, K. (2012). *Velferdsstatens familier: nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Engel, G. L. (1977). The Need for a New Medical Model: A Challenge for Biomedicine Science. *Science*, 196(4286), 129-136. Hentet fra
https://www-jstor-org.ezproxy.hioa.no/stable/1743658?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Eriksson, M., & Lindström, B. (2006). Antonovsky's sense of coherence scale and the relation with health: A systematic review. *Journal of Epidemiological and Community Health*, 60(5), 376–381. <https://doi.org/10.1136/jech.2005.041616>
- Finch, J. (2007). Displaying families. *Sociology*, 41(1), 65-81.
<https://doi.org/10.1177/0038038507072284>
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale. Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Frøyland, L. R. (2017). *Ungdata - Lokale ungdomsundersøkelser. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet (NOVA Rapport-2017)*. Oslo: NOVA, OsloMet
- Furstenberg, F. F., Kaplan, S. B. (2007). Social Capital and the Family. I Scott, J., Treas, J. & Richards, M. (red.) (2007, s 218-232). *The Blackwell Companion to the Sociology of Families*. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470999004.ch13>
- Gabb, J. (2008). *Researching intimacy in families*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gilman, R., & Huebner, E. (2006). Characteristics of Adolescents Who Report Very High Life Satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 293-301.
<https://doi.org/10.1007/s10964-006-9036-7>

- Grøholt, B., Garløv, I., Weidle, B. & Sommerschild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, R., Solem, M.-B. (red.) (2017). *Sosialt arbeid: en situert praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Harris, J. R. (1995). Where is the child's environment? A group socialization theory of development. *Psychological Review*, 102(3), 458-489.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.102.3.458>
- Harter, S. (1993). Causes and consequences of low self-esteem in children and adolescents. I Baumeister, R. F. (red.), *Self-esteem. The Puzzle of Low Self-Regard* (s. 87-116). Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8956-9_5
- Harter, S. (2012). *Self-Perception Profile for Adolescents: Manual and Questionnaires*. University of Denver. Hentet fra <https://portfolio.du.edu/SusanHarter/page/44210>
- Haugen, G. M. (2010). Children's perspectives on everyday experiences of shared residence: Time, emotions and agency dilemmas. *Children and Society*, 24(2), 112-122.
<https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00198.x>
- Haugli, T. (2007). Lov om barn og foreldre. *Jussens venner*, 43(6), 325-388. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/33176423/jv_2007_06_pdf.pdf
- Hazel, N. A., Oppenheimer, C. W., Technow, J. R., Young, J. F. & Hankin, B. L. (2014). Parent Relationship Quality Buffers against Effects of Peer Stressors on Depressive Symptoms from Middle Childhood to Adolescence. *Developmental Psychology*, 50(8), 2115-2123. <https://doi.org/10.1037/a0037192>
- Helsedirektoratet. (2016). *Gode liv i Norge. Utredning om måling av befolkningens livskvalitet* (Rapport IS-2479/2016). Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/tema/livskvalitet-trivsel-og-folkehelsearbeid>
- Helsen, M., Vollenbergh, W., Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 319-335. Hentet fra [https://link.springer-com.ezproxy.hioa.no/content/pdf/10.1023/A%3A1005147708827.pdf](https://link.springer.com.ezproxy.hioa.no/content/pdf/10.1023/A%3A1005147708827.pdf)
- Helseth, S., Misvær, N. (2010). Adolescents' perceptions of quality of life: What it is and what matters. *Journal of Clinical Nursing*, 19(9-10), 1454-1461.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2009.03.069.x>

- Hennum, N. (2010). Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne. *Sosiologi i dag*, 40(1-2), 57-75. Hentet fra <https://oda.hioa.no/en/item/mot-en-standardisering-av-voksenhet-barn-som-redskap-i-statens-disiplinering-av-voksne>
- Hertz, S. (2011). *Barne-og ungdomspsykiatri: nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Huebner, E.S. & Gilman, R. (2006). Students who like and dislike school. *Applied Research in Quality of Life*, 1(2), 139–150. <https://doi.org/10.1007/s11482-006-9001-3>
- Huebner, E. S., Valois, R. F., Suldo, S. M., Smith, L. C., McKnight, C. G., Seligson, J. L., Zullig, K. J. (2004). Perceived quality of life: A neglected component of adolescent health assessment and intervention. *Journal of adolescent health* 34(4), 270-78. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2003.07.007>
- Hustad, G. S. (2005). Terapi med barn er skreddersøm - En forståelse av problemers utviklingsprosess som utgangspunkt for terapi med barn. *Fokus på familien*, 34(2), 101-113. Hentet fra https://www.idunn.no/fokus/2005/02/terapi_med_barn_er_skreddersom_-_en_forstaelse_av_problemers_utviklingspro
- Haaland, K. (2002): *Barnet i skilsmissen: et barneperspektiv på familieomforming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johnsen, A., Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kitterød, R. H., Wiik, K. A. (2017). Shared residence among parents living apart in Norway. *Family Court Review*, 55(4), 556-571. Hentet fra <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.hioa.no/doi/pdfdirect/10.1111/fcre.12304>
- Kitterød, R. H., Lidén, H., Lyngstad, J., Wiik, K. A. (2016). Delt bosted for barna etter samlivsbrudd - en praksis for folk flest? *Sosiologisk tidsskrift*, 24(1), 27-50. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2928-2016-01-02>
- Kitterød, R. H., Lyngstad, J., Lidén, H., Wiik, K. A. (2015). Praktiseres delt bosted for barn av andre foreldregrupper enn før? (Rapport 3/2015). Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/215361?_ts=14b07175a90
- Kitterød, R. H., & Halrynjo, S. (2019). Mer likestilling med fedrekvote? Naturlige eksperimenter i norsk kontekst. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 43(2), 71-89. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2019-02-02>
- Lidén, H., & Skjørten, K. (2007). Ungdom og delt bosted. *Tidsskrift for ungdomsforskning*,

- 7(2), 3-22. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1092>
- Lieberman, M., Doyle, A. B., Markiewicz, D. (1999). Developmental Patterns in Security of Attachment to Mother and Father in Late Childhood and Early Adolescence: Associations with Peer Relations. *Child Development*, 70(1), 202-213. Hentet fra https://www-jstor-org.ezproxy.hioa.no/stable/1132024?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Lyngstad, J., Kitteørd, R. H., & Wiik, K. A. (2014). Når barnet har to foreldrehjem. Bostedsordninger for barn med mor og far som bor hver for seg. *Samfunnsspeilet*, 28(4), 26-30. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/200376?ts=148f8fe27d8>
- Mittelmark, M. B. & Bauer, G. F. (2017). I Mittelmark, M. B., Sagy, S., Eriksson, M., Bauer, G. F., Pelikan, J. M., Lindström, B., Espnes, G. A. (red.). *The Handbook of Salutogenesis* (s. 7-15). Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-04600-6>
- Moen, Ø. L., Hall-Lord, M. L. (2018). Adolescent' mental health, help seeking and service use and parents' perception of family functioning. *Nordic Journal of Nursing Research*, 39(1), 1-8. <https://doi.org/10.1177%2F2057158518764036>
- Moksnes, U. K., Espnes, G. A. (2013). Self-esteem and life satisfaction in adolescents - gender and age as potential moderators. *Quality of Life Research*, 22(10), 2291-2928. <https://doi.org/10.1007/s11136-013-0427-4>
- Moksnes, U. K., Løhre, A., & Espnes, G. A. (2013). The association between sense of coherence and life satisfaction in adolescents. *Quality of Life Research*, 22(6), 1331-1338. <https://doi.org/10.1007/s1136-012-0249-9>
- Morrow, V. (1999). Conceptualising Social Capital in Relation to the Well-Being of Children and Young People: A Critical Review. *The Sociological Review*, 47(4), 744-765. Hentet fra <https://journals-sagepub-com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1111/1467-954X.00194>
- Moxnes, K. (1999). What Are Families After Divorce? *Marriage & Family Review*, 28(3-4), 105-120. https://doi.org/10.1300/J002v28n03_09
- Moxnes, K. (2003). *Skånsomme skilsmisser: med barnet i fokus*. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Mæhle, M. (2000). Bruk av barnespesifikk kunnskap i familierapi. Del 2:

- Utviklingspsykologisk kunnskap som utgangspunkt for å stille spørsmål. *Fokus på familien*, 29(3), 3-21.
- Nes, R. B., Hansen, T., Barstad, A. (2018). *Livskvalitet. Anbefalinger for et bedre Målesystem* (Rapport IS-2727). Helsedirektoratet. Hentet fra https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/livskvalitet-anbefalinger-for-et-bedre-malesystem/Livskvalitet%20E2%80%93%20Anbefalinger%20for%20et%20bedre%20m%C3%A5lesystem.pdf/_attachment/inline/e6f19f43-42f9-48ce-a579-2389415a2432:8d0fbf977b7dbd30e051662c815468072fb6c12c/Livskvalitet%20E2%80%93%20Anbefalinger%20for%20et%20bedre%20m%C3%A5lesystem.pdf
- Nilsen, W., Skipstein, A., & Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: Konsekvenser for barn og unge* (Rapport 2/2012), Folkehelseinstituttet. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2012/rapport-2012-foreldrekonflikt-samlivsbrudd-og-mekling-konsekvenser-for-barn-og-unge-pdf.pdf>
- Nilsen, S. A., Hysing, M., Breivik, K., Heradstveit, O., Sunde, E. V., Stormark, K. M & Bøe, T. (2019). Complex families and health complaints among adolescents: A population-based cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 1-10. <https://doi.org/10.1177%2F1403494819893903>
- Nordahl, T. & Skilbrei, M-L. (2002). *Det vanskelige samarbeidet. Evaluering av et utviklingsprosjekt om samarbeidet hjem og skole* (NOVA Rapport 13/2002). Oslo: NOVA, OsloMet
- NOU 2019:20 (2019). *En styrket familietjeneste. En gjennomgang av familieverntjenesten*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/nou/pdfs/nou201920190020000dddpdfs.pdf>
- Oppedal, B., Røysamb, E. (2004). Mental health, life stress and social support among young Norwegian adolescents with immigrant and host national background. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 131-144. Hentet fra <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.hioa.no/doi/pdfdirect/10.1111/j.1467-9450.2004.00388.x>
- Ottoesen, M. H., Stage, S., Jensen, H.S. (2011). *Børn i deleordninger. En kvalitativ Undersøkelse* (SFI Rapport 11:38). København: SFI. Hentet fra <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artvit/ottosen2011.pdf>
- Ottoesen, M. H., Schwartz, R. (2013). Beskyttelses- og risikofaktorer for skilsmissebørns trivsel i delerodninger. *Fokus på familien* 41(1), 58-78. Hentet fra

[https://www.idunn.no/fokus/2013/01/beskyttelses-
og_risikofaktorer_forskilsmissebrns_trivsel](https://www.idunn.no/fokus/2013/01/beskyttelses-og_risikofaktorer_forskilsmissebrns_trivsel)

- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale. *Psychological Assessment*, 5(2), 164–172. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.5.2.164>
- Piko, B. F., Hamvai, C. (2010). Parent, school and peer-relates correlates of adolescent's life satisfaction. *Children and youth services review*, 32(19), 1479-1482. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.07.007>
- Proctor, C. L., Linley, P. A., Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal Happiness Studies*, 10, 583-630. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9110-9>
- Prop. 161 L (2015-2016) (23.09.2016). Endringer i barnelova mv. (likestilt foreldreskap). Barne- og familiedepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-161-l-20152016/id2512104/>
- Pryor, J., & Trinder, L. (2004). Children, Families and Divore. I J. Scott, J., Treas, & M. Richards (red.). *Blackwell companions to sociology. The Blackwell companion to the sociology of families* (s. 322-339). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470999004.ch19>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold - samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rutter, M. (1985). Resilience in the Face of Adversity. Protective Factors and Resistance to Psychiatric Disorders. *British Journal of Psychiatry* 147(6), 598-611. <https://doi.org/10.1192/bjp.147.6.598>
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopstchiatry*, 57(3), 316-331. <http://dx.doi.org.ezproxy.hioa.no/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Rutter, M. (1999). Resilience concepts and findings: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21(2), 119-144. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00108>
- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychology*, 24, 335-344. <https://doi.org/10.1017/S0954579412000028>
- Rubin, K. H., Dwyer, K. M., Booth-LaForce, C., Kim, A. H. (2004). Attachment, friendship and psychosocial functioning in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 24(4), 326-256. <https://doi.org/10.1177/0272431604268530>
- Rød, P. A., Ekeland, T. J., & Thuen, F. (2008). Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner. *Tidsskrift for Norsk*

- Psykologforening 45(5)*, 555–562. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2008/05/barns-erfaringer-med-konfliktfylte-samlivsbrudd-problemforstaelse-og>
- Røysamb, E. (2013). *Bli lykkeligere. Enkle øvelser for et bedre liv*. Oslo: Kagge forlag.
- Røysamb, E. (03.04.2015). Hva kjennetegner lykkelige mennesker? Hentet fra <https://psykologisk.no/2015/04/bli-lykkeligere/>
- Samdal, O. (2009). *Sammenhengen mellom psykisk helse, skolemiljø, skoletrivsel og skoleprestasjoner* (HEMIL-rapport 4/2009). HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen. Hentet fra <https://bora.uib.no/handle/1956/3733>
- Skjørten, K., Barlindhaug, R., Lidén, H. (2007). *Delt bosted for barn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming* (2 utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sletten, M. A., & Bakken, A. (2016). *Psykiske helseplager blant ungdom - tidstrender og samfunnsmessige forklaringer* (NOVA Rapport 4/2016). Oslo: NOVA, OsloMet
- Solbrække, K. N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn. I Lorentzen, J. & Muhleisen, W. (red.) *Kjønnforskning* (s. 63-76). Oslo: Universitetsforlaget.
- Solem, M. B. (2002). Å ta empirien med en klype salt: Sentrale problemer i familieforskning i barne- og ungdomspsykiatrien. *Fokus på familien*, 30(1), 34-45. Hentet fra https://www.idunn.no/fokus/2002/01/a_ta_empirien_med_en_klype_salt_sentrale_problemer_i_familieforskning_i_bar
- Solem, M.-B., Tilden, T., Thuen, F. (2008). Å ta empirien på alvor. Er forskningsbasert kunnskap relevant for systemisk familiebehandling? *Fokus på familien*, 36, 88-106. Hentet fra https://www.idunn.no/fokus/2008/02/a_ta_empirien_pa_alvor_er_forskningsbasert_kunnskap_relevant_for_systemis
- Solem, M.-B. (2011). *Parenting Stress and Coping Practices. A Salutogenic Approach* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.
- Solem, M.-B., Christophersen, K. A., Martinussen, M. (2011). Predicting Parenting Stress: Children's Behavioural Problems and Parents' Coping. *Infant and Child Development*. 20(2), 162-180. <https://doi.org/10.1002/icd.681>
- Solem, M.-B. (2013). Understanding Parenting as Situated in the Larger Sociocultural

- Context in Clinical Social Work. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 30(1), 61-78. <https://doi.org/10.1007/s10560-012-0278-9>
- Statistikkbanken - *Ekteskap og skilsmisser*, tabell 05694: Barn under 18 år som har opplevd skilsmisse. Skilsmisser mellom ulike kjønn (F) 1999-2019. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/05694/>
- Steinberg, L. & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review Psychology*, 52, 83-110. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83>
- Stern, D. N. (1985). *The Interpersonal World of the Infant: A View from Psychoanalysis and Developmental Psychology*. Taylor & Francis Group. ProQuest Ebook Central. Hentet fra <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hioa.no/lib/hioa/detail.action?docID=764897#>
- Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, T., Tambs, K. (2006). Adolescent adjustment and well being: Effects of parental divorce and distress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47(1), 75-84. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2006.00494.x>
- Thuen, F. (2002). Barn og skilsmisser - en gjennomgang av forskning på feltet i Dyregrov
Atle, Lorentzen, Gustav og Kjell Raaheim (red.) (2002). *Et liv for barn. Utfordringer, omsorg og hjelpetiltak*. Bergen: Fagborforlaget.
- Thuen, F., Breivik, K., Wold, B., Ulveseter, G. (2015). Growing up with one or both parents: the effects on physical health and health-related behaviour through adolescence and into early adulthood. *Journal of divorce and remarriage*, 56, 451-474. <https://doi.org/10.1080/10502556.2015.1058659>
- Thrane, C. (2017). *Regresjonsanalyse: en praktisk tilnærming*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Tufte, P. A. (2013). Å studere sosiale årsakssammenhenger. *Sosiologi i dag*, 43(3), 91-109. Hentet fra <https://oda.hioa.no/en/a-studere-sosiale-arsakssammenhenger>
- Ungdata. (10.08.2016). Hva er ungdatabasen? (2016). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Om-undersokelsen/Hva-er-Ungdata>
- Vedeler, G. H. (2011). Familien som ressurs i psykososialt arbeid, del 1. *Fokus på familien*, 39(4), 263-283. Hentet fra <https://www.idunn.no/fokus/2011/04/art03>
- Vedeler G. H. (2012). Familien som ressurs i psykososialt arbeid, del 2. *Fokus på familien*, 40(1), 27-48 . Hentet fra https://www.idunn.no/fokus/2012/01/familien_som_ressurs_i_psykososialt_arbeid_del_ii
- Waaktaar, T. (2012). *Hvorfor er barn og unge så forskjellige når det gjelder motstandskraft*

mot stress og belastninger i livet? Foredrag for Helsetilsynet i forbindelse med Karl Evangs minnepris 2012. Hentet fra

https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/om_helsetilsynet/karlevang/bar_n_motstandskraft_belastninger2012.pdf/

Wiik, K. A., Kitterød, R. H., Lyngstad, J., & Lidén, H. (2015). *Samarbeid mellom foreldre som bor hver for seg* (SSB Rapport 1/2015). Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Zachrisson, H. D. & Dearing, E. (2014). Family Income Dynamics, Early Childhood Education and Care, and Early Child Behavior Problems in Norway. *Child Development*, 86(2), 425-440. <https://doi.org/10.1111/cdev.12306>

Zahl-Olsen, R. (2013). Går annethvert ekteskap i oppløsning? En prospektiv kohortundersøkelse av skilsmisser i Norge 1886-2013. *Fokus på familien*, 46(1), 53-73. Hentet fra

https://www.idunn.no/fokus/2018/01/gaar_annethvert_ekteskap_iopploesning

Vedlegg

Vedlegg 1 Forutsetning for regresjonsanalyse

Tabell 1

		Coefficients ^a					Collinearity Statistics	
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Tolerance	VIF
Model		B	Std. Error	Beta				
1	(Constant)	-,782	,140		-5,569	,000		
	Deltbosted	-,009	,042	-,002	-,205	,838	,994	1,006
	dummy_kjønn	-,057	,032	-,016	-1,744	,081	,925	1,082
	alder	-,050	,019	-,023	-2,582	,010	,996	1,004
	Femdelt SØS	,080	,012	,061	6,901	,000	,969	1,032
	skole_skala_mean	,524	,033	,161	15,921	,000	,751	1,332
	snudd_venner2	,111	,024	,043	4,587	,000	,883	1,132
	foreldre_skala_mean	,429	,034	,122	12,525	,000	,809	1,236
	selvbilde_skala_mean	1,360	,028	,509	47,853	,000	,679	1,472

a. Dependent Variable: Nedenfor er det en skala fra 0 til 10. Øverst på skalaen (10) står for det best mulige livet for deg og nederst (0) er det verst mulig livet for deg. Hvor synes du at du står på denne skalaen nå for tiden?

Vedlegg 2 Faktoranalyse for foreldrerelasjon

Tabell 2

	N	Min	Max	Gj.nitt	Skewness (SE)	Kurtosis (SE)
Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida	10849	1	4	3,48	-1,476 (,024)	2,059 (,047)
Jeg krangler ofte med foreldrene mine	10772	1	4	3,13	-,759 (,024)	-,161 (,047)
De forstår meg og mine problemer	10557	1	4	2,92	-,520 (,024)	-,505 (,048)
Jeg er fornøyd med foreldrene mine	9577	1	4	3,66	-2,364 (,025)	4,368 (,050)
Valid N (listwise)	9291	1	4			

Tabell 3

	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida	Jeg krangler ofte med foreldrene mine	De forstår meg og mine problemer	Jeg er fornøyd med foreldrene mine
Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida	1			
Jeg krangler ofte med foreldrene mine	0,160**	1		
De forstår meg og mine problemer	0,294**	0,346***	1	
Jeg er fornøyd med foreldrene mine	0,245**	0,293**	0,288**	1

Tabell 4

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,675
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3562,832
	df	6
	Sig.	,000

Tabell 5

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,819	45,473	45,473	1,114	27,853	27,853
2	,844	21,090	66,563			
3	,725	18,121	84,684			
4	,613	15,316	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabell 6

		Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida	Jeg krangler ofte med foreldrene mine	De forstår meg og mine problemer	Jeg er fornøyd med foreldrene mine
Reproduces Correlation	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida	0,179a	0,219	0,268	0,219
	Jeg krangler ofte med foreldrene mine	0,219	0,268a	0,327	0,267
	De forstår meg og mine problemer	0,268	0,327	0,401a	0,327
	Jeg er fornøyd med foreldrene mine	0,219	0,267	0,327	0,267a
Residual(b)	Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er og hvem jeg er sammen med i fritida		-0,058	0,026	0,026
	Jeg krangler ofte med foreldrene mine	-0,058		0,018	0,025
	De forstår meg og mine problemer	0,026	0,025		-0,039
	Jeg er fornøyd med foreldrene mine	0,026	0,018	-0,039	

Tabell 7

**Factor Score
Covariance
Matrix**

Factor	1
1	,618

Extraction Method:

Principal Axis

Factoring.

Factor Scores Method:

Regression.

Vedlegg 3 Faktoranalyse for skoletrivsel

Tabell 8

	N	Min	Max	Gj.nitt	Skewness (SE)	Kurtosis (SE)
Jeg trives på skolen	11034	1	4	3,54	-1,671 (0,023)	2,609 (0,047)
Lærerne mine bryr seg om meg	10961	1	4	3,118	-,803 (0,023)	,378 (0,047)
Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	10933	1	4	3,30	-1,086 (0,023)	,444 (0,047)
Jeg gruer meg til å gå på skolen	10988	1	4	3,21	-,914 (0,023)	-,236 (0,047)
Jeg er fornøyd med skolen min	9546	1	4	3,50	-1,695 (0,025)	1,742 (0,050)
Valid N (listwise)	9385					

Tabell 9

	Lærerne mine bryr seg om meg	Lærerne mine bryr seg om meg	Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	Jeg gruer meg til å gå på skolen	Jeg er fornøyd med skolen min
Jeg trives på skolen	1				
Lærerne mine bryr seg om meg	0,438**	1			
Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	0,592**	0,336**	1		
Jeg gruer meg til å gå på skolen	0,432**	0,237**	0,307**	1	
Jeg er fornøyd med skolen min	0,436**	0,295**	0,375**	0,271**	1

Tabell 10

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,781
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	10718,129
	df	10
	Sig.	,000

Tabell 11

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,532	50,632	50,632	1,995	39,901	39,901
2	,750	14,994	65,627			
3	,714	14,284	79,910			
4	,632	12,644	92,555			
5	,372	7,445	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabell 12

		Jeg trives på skolen	Lærerne mine bryr seg om meg	Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	Jeg gruer meg til å gå på skolen	Jeg er fornøyd med skolen min
Reproduces Correlation	Jeg trives på skolen	0,737a	0,428	0,580	0,440	0,462
	Lærerne mine bryr seg om meg	0,428	0,249a	0,337	0,256	0,269
	Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	0,580	0,337	0,456a	0,347	0,364
	Jeg gruer meg til å gå på skolen	0,440	0,256	0,347	0,263a	0,276
	Jeg er fornøyd med skolen min	0,462	0,269	0,364	0,276	0,290a
Residual(b)	Jeg trives på skolen		-0,005	0,012	0,015	-0,023
	Lærerne mine bryr seg om meg	-0,005		-0,018	0,003	0,028
	Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	0,012	-0,018		-0,016	0,014
	Jeg gruer meg til å gå på skolen	0,015	0,003	-0,016		-0,006
	Jeg er fornøyd med skolen min	-0,023	0,028	0,014	-0,006	

Tabell 13

**Factor Score
Covariance
Matrix**

Factor	1
1	,825

Extraction Method:

Principal Axis

Factoring.

Factor Scores Method:

Regression.

Vedlegg 4 Faktoranalyse for *selvbilde*

Tabell 14

	N	Min	Max	Gj.nitt	Skewness (SE)	Kurtosis (SE)
Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er	9637	1	4	3,12	-0,732 (0,025)	0,114 (0,050)
Jeg er ofte skuffet over meg selv	9555	1	4	2,75	-0,293 (0,025)	-0,700 (0,050)
Jeg liker meg selv slik jeg er	9562	1	4	3,08	-0,629 (0,025)	-0,217 (0,050)
Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	9545	1	4	3,04	-0,625 (0,025)	-0,334 (0,050)
Jeg opplever at det jeg driver med i livet er meningsfullt	9475	1		2,77	-0,308 (0,025)	-0,835 (0,050)
Valid N (listwise)	9281	1	4			

Tabell 15

	Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg har det	Jeg er ofte skuffet over meg selv	Jeg liker meg selv slik jeg er	Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	Jeg opplever at det jeg driver med er meningsfullt
Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg har det	1				
Jeg er ofte skuffet over meg selv	0,434***	1			
Jeg liker meg selv slik jeg er	0,773***	0,451***	1		
Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	0,643***	0,413***	0,660***	1	
Jeg opplever at det jeg driver med er meningsfullt	0,501***	0,303***	0,499***	0,551***	1

Tabell 16

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.832
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	20972,879
	df	10
	Sig.	.000

Tabell 17

Total Variance Explained

Factor	Total	Initial Eigenvalues		Extraction Sums of Squared Loadings		
		% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,130	62,609	62,609	2,733	54,666	54,666
2	,717	14,339	76,948			
3	,558	11,160	88,108			
4	,369	7,376	95,484			
5	,226	4,516	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabell 18

		Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er	Jeg er ofte skuffet over meg selv	Jeg liker meg selv slik jeg er	Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	Jeg opplever at det jeg driver med i livet er meningsfullt
Reproduces Correlation	Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er	0,719a	0,437	0,732	0,670	0,521
	Jeg er ofte skuffet over meg selv	0,437	0,265a	0,445	0,407	0,317
	Jeg liker meg selv slik jeg er	0,732	0,445	0,746a	0,683	0,531
	Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	0,670	0,407	0,683	0,625a	0,486
	Jeg opplever at det jeg driver med i livet er meningsfullt	0,521	0,317	0,531	0,486	0,378a
Residual(b)	Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er		-0,002	0,041	-0,028	-0,020
	Jeg er ofte skuffet over meg selv	-0,002		0,006	0,006	-0,013
	Jeg liker meg selv slik jeg er	0,041	0,006		-0,023	-0,032
	Jeg er fornøyd med hvordan jeg har det	-0,028	0,006	-0,023		0,065
	Jeg opplever at det jeg driver med i livet er meningsfullt	-0,020	-0,013	-0,032	0,065	

Tabell 19

**Factor Score
Covariance
Matrix**

Factor	1
1	,889

Extraction Method:
Principal Axis
Factoring.
Factor Scores
Method: Regression.

Vedlegg 5 Konfidensintervaller

Tabell 20

	95.0% Konfidensintervall for B Delt bosted		95.0% Konfidensintervall for B Bor med begge foreldre	
	Lower Bound	Upper Bound	Lower Bound	Upper Bound
Modell 1				
Konstant	6.404	7.133	6.725	7.051
Kjønn (ref: gutter)	-.779	-.392	-.515	-.334
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)	-.104	.128	-.055	.057
Familiens SØS	.045	.201	.089	.155
Modell 2				
Konstant	-.698	.872	-.810	-.120
Kjønn (ref: gutter)	-.750	-.409	-.524	-.368
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)	-.178	.027	-.093	-.003
Familiens SØS	-.021	.116	-.001	.056
Skoletrivsel	.796	1.130	.951	1.106
Relasjon til venner	.226	.494	.235	.353
Relasjon til foreldre	.588	.946	.869	1.031
Modell 3				
Konstant	-1.129	.232	-1.153	-.552
Kjønn (ref: gutter)	-.187	.126	-.129	.011
Alder (1=vg1, 2=vg2, 3=vg3)	-.181	-.005	-.083	.001
Familiens SØS	-.023	.096	.062	.112
Skoletrivsel	.331	.634	.462	.604
Relasjon til venner	.090	.324	.039	.143
Relasjon til foreldre	.185	.505	.370	.518
Selvbilde	1.207	1.470	1.306	1.429

